

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра: фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему: «**Формування бюджету об'єднаної територіальної
громади (на матеріалах Красилівської міської ради)**»

Виконав: студент магістратури за
спеціальністю 072 Фінанси, банківська
справа та страхування

Шевчук Р.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник: кандидатка економічних наук,
доцентка

Самарічева Т. А.

(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

Рецензент: начальник управління
фінансів Красилівської
міської ради

Островська Н. В.

(прізвище та ініціали)

Анотація

Шевчук Р.В. «Формування бюджету об'єднаної територіальної громади (на матеріалах Красилівської міської ради)» – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницький, 2023. 77 с.

В роботі узагальнено економічний зміст поняття «бюджету об'єднаної територіальної громади». Визначено значення бюджету об'єднаної територіальної громади. Охарактеризовано джерела формування доходів бюджету об'єднаної територіальної громади.

Проаналізовано формування доходів та видатків бюджету Красилівської міської територіальної громади. Обчислено індекс податкоспроможності Красилівської міської територіальної громади. За результати розрахунку інтегрального індикатора фінансової спроможності зроблено оцінку економічного розвитку Красилівської міської територіальної громади та рівень розвитку її фінансового потенціалу. Встановлено, що методика розрахунку інтегрального індикатора фінансової спроможності може використовуватися органами місцевого самоврядування під час прийняття управлінських рішень, а також забезпечення збалансованості та стійкості фінансової системи місцевого самоврядування, зокрема, у сфері надання публічних послуг.

Запропоновано напрями удосконалення формування бюджету Красилівської міської територіальної громади. На основі економіко-математичного моделювання здійснено прогноз структури дохідних джерел наповнення бюджету Красилівської міської територіальної громади.

Ключові слова: бюджет, об'єднана територіальна громада, бюджет об'єднаної територіальної громади, формування бюджету.

Abstract

Shevchuk R.V. «Formation of the budget of the united territorial community (based on the materials of the Krasyliv city council)» - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript. Master's work for obtaining the educational degree of master in the specialty 072 Finance, Banking and Insurance. Khmelnytsky University of Management and Law named after Leonid Yuzkov, Khmelnytsky, 2023. 77 p.

The master's thesis summarizes the economic meaning of the concept of "budget of the united territorial community". The size of the budget of the united territorial community was determined. The sources of income formation of the budget of the united territorial community are characterized.

The formation of incomes and expenditures of the budget of Krasylivska city-territorial community was analyzed. The tax capacity index of the Krasyliv city-territorial community was calculated. According to the results of the calculation of the integral indicator of financial capacity, an assessment of the economic development of the Krasylivka urban territorial community and the level of development of its financial potential was carried out. It was established that the method of calculating the integral indicator of financial capacity can be used by local self-government bodies when making management decisions, as well as ensuring the balance and stability of the financial system of local self-government, in particular, in the sphere of public service provision.

Directions for increasing the effectiveness of budget formation of the Krasyliv city-territorial community are proposed. On the basis of economic and mathematical modeling, a forecast of the structure of income sources for filling the budget of the Krasyliv city-territorial community was made.

Key words: budget, united territorial community, budget of the united territorial community, budget formation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	8
1.1. Економічний зміст бюджету об'єднаної територіальної громади та його значення.....	8
1.2. Джерела формування доходів бюджету об'єднаної територіальної громади.....	16
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ КРАСИЛІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	23
2.1. Аналіз формування доходів та видатків бюджету.....	23
2.2. Оцінювання впливу формування бюджету Красилівської міської територіальної громади на її економічний розвиток.....	38
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ КРАСИЛІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	47
3.1. Напрями удосконалення формування бюджету Красилівської міської територіальної громади.....	47
3.2. Прогнозування структури дохідних джерел наповнення бюджету.....	54
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Визначну роль у системі забезпечення сталого розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ) сьогодні відводиться механізму забезпечення їх фінансової спроможності, успішне функціонування якого дає можливість не лише запобігти фінансовій кризі, а й в значній мірі позбавити території від залежності використання залучених фінансових ресурсів, прискорити темпи їх сталого розвитку. Фінансова спроможність територіальної громади міста сьогодні обумовлюється ефективністю формування відповідного місцевого бюджету. Незважаючи на значні зрушення у становленні та розвитку місцевого самоврядування, більшість територіальних громад в умовах сьогодення не мають можливості самостійно і в достатньому обсязі формувати доходи своїх бюджетів. Питання ефективності формування бюджетів територіальних громад і виявлення джерел нарощення їх доходів набувають особливої актуальності в нестабільних умовах сьогодення. У зв'язку з цим постає потреба в поглибленому дослідженні теоретичних та практичних аспектів формування бюджету територіальної громади міста та обґрунтуванні рекомендацій щодо його подальшого зміцнення.

Теоретичні та практичні аспекти формування бюджетів об'єднаних територіальних громад у своїх працях досліджували такі вчені та економісти як: Бондарчук М.К.[3], Бочі А.[34], Васильєва Н. В.[8], Гончаренко М.В.[12], Гринчук Н. М.[8], Гургула Т.В. [13], Десятнюк О.[14], Джурик Х.Б. [3; 15], Західна О. Р.[45], Зелик С. С. [19], Коломієць І. Ф.[21], Наталенко Н.В.[30], Нездойминога О.Є. [31], Овчаренко Т.[34], Пелехатий А. О. [21], Першко Л. О. [37], Поворозник В.[34], Ситник Н. С.[45], Снітко С.О.[52], Сошка Н. В. [48], Стасишин А. В.[45], Татарін Н.Б.[52], Шаповалов Є.[14].

Однак, незважаючи на досить значну кількість публікацій з означеної проблеми, потребують додаткового вивчення окремі теоретичні та практичні аспекти методики впливу формування бюджету об'єднаної територіальної громади на її економічний розвиток, напрямів підвищення ефективності

формування бюджету територіальної громади та побудови моделі прогнозування структури дохідних джерел наповнення бюджету громади. Вищезазначене зумовлює актуальність та практичне значення обраної теми дослідження.

Мета та завдання роботи. Метою магістерської роботи є обґрунтування теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо удосконалення формування бюджету Красилівської міської територіальної громади.

Для досягнення поставленої мети в магістерській роботі були поставлені та послідовно вирішені такі **завдання**:

- означити економічний зміст бюджету об'єднаної територіальної громади та його значення;
- дослідити джерела формування доходів бюджету об'єднаної територіальної громади;
- здійснити аналіз формування доходів та видатків бюджету Красилівської міської територіальної громади;
- оцінити вплив формування бюджету Красилівської міської територіальної громади на її економічний розвиток;
- обґрунтувати напрями удосконалення формування бюджету Красилівської міської територіальної громади;
- здійснити прогноз структури дохідних джерел наповнення бюджету.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі формування бюджету об'єднаної територіальної громади.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування бюджету Красилівської міської територіальної громади.

Методи дослідження. У магістерській роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи: абстрактно-логічний (для аналізу наукової літератури); декомпозиції (для розкриття мети дослідження і постановки завдань); системного підходу, теоретичного узагальнення (для формування висновків та розробки рекомендацій щодо удосконалення

формування бюджету об'єднаної територіальної громади); порівняльний, групування, аналізу та синтезу (для аналізу формування та виконання бюджету Красилівської міської територіальної громади), коефіцієнтний метод (для оцінки впливу формування бюджету Красилівської міської територіальної громади на її економічний розвиток), економіко-математичне моделювання (для прогнозування структури дохідних джерел наповнення бюджету).

Інформаційною базою магістерської роботи слугували дані нормативно-правових актів, річні звіти про виконання бюджету Красилівської міської територіальної громади та інша статистична та аналітична звітність, підручники, навчальні посібники, статті у наукових періодичних виданнях, інтернет-джерела.

Практична значущість. Опрацьовані автором теоретичні положення та практичні рекомендації щодо напрямів підвищення ефективності формування бюджету ОТГ та моделі прогнозування доходів бюджету ОТГ можуть застосовуватись об'єднаними територіальними громадами, що дасть змогу їм об'єктивно та своєчасно визначити і оцінити проблеми, пов'язані із соціально-економічним розвитком громади та на цій основі прийняти правильні управлінські рішення стосовно подальшої успішної діяльності.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, двох додатків. Загальний обсяг роботи становить 77 сторінки. Список використаних джерел налічує 59 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

1.1. Економічний зміст бюджету об'єднаної територіальної громади та його значення

Виконання завдань та функцій органів управління ОТГ залежить від обсягів фінансових ресурсів, які акумулюються в їх бюджетах. При цьому варто відзначити, що бюджет кожен автор розглядає як основну категорію, що впливає на ефективність функціонування територіальних громад. Поняття «бюджет ОТГ», залишається дискусійним, як і його складові фонди. Відповідно до Бюджетного кодексу України, зокрема ст. 2 «Визначення основних термінів», основні риси бюджету ОТГ – плановість та спроможність, а також закон визначає його приналежність до бюджетів місцевого самоврядування відповідно до бюджетного устрою країни [7].

Відповідно до закону України «Про місцеве самоврядування в Україні, а саме ст. 1 «Основні терміни, використані в цьому законі», використовуються такі поняття, що характеризують план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій органів місцевого самоврядування, як «бюджет місцевого самоврядування (місцевий бюджет)», «районний бюджет», «обласний бюджет», «поточний бюджет», «бюджет розвитку» та «мінімальний бюджет місцевого самоврядування» [41]. При цьому «місцевий бюджет» визначається як «план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування» [41].

Незважаючи на те, що дослідження питань сутності та формування місцевих бюджетів постійно актуалізується та привертає увагу науковців до даного аспекту функціонування місцевих фінансів, дефініцій цієї економічної категорії так і не набуло єдиного трактування. А тому вважаємо за доцільне

більш детально розглянути та проаналізувати теоретичні аспекти визначення поняття місцевих бюджетів серед вітчизняних науковців (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. Узагальнення трактування поняття «місцеві бюджети»

№ з/п	Автор	Визначення
1.	П. Бечко, О.Ролінський [2]	Економічна категорія, що відображає грошові відносини між місцевими органами самоврядування та суб'єктами розподілу створеної вартості в процесі формування територіальних грошових коштів, які використовуються для соціально-економічного розвитку регіонів та поліпшення добробуту населення.
2.	Н.Власюк, Т.Мединська, М.Мельник [9]	Сукупність економічних (грошових) відносин, що виникають у зв'язку з утворенням і використанням фондів грошових засобів місцевих органів влади у процесі перерозподілу національного доходу з метою забезпечення розширеного відтворення та задоволення соціальних потреб суспільства.
3.	О. Кириленко [20]	Плани формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.
4.	С. Мочерний [27]	Кошториси щорічних доходів і видатків місцевих органів влади, що визначається державним устроєм і відповідним адміністративним поділом.
5.	О. Ніколаєва, А.Маглаперідзе [32]	Невід'ємний елемент бюджетної системи країни окреслює економічні відносини між територіальною громадою, суб'єктами господарювання та фізичними особами, спрямовані на формування фонду грошових коштів та фінансування місцевих і громадських потреб, підвищення соціально-економічного розвитку територій та поліпшення добробуту територіальної громади.
6.	В. Опарін [35]	Бюджети адміністративно-територіальних одиниць, призначений для фінансового забезпечення закріплених і делегованих відповідним місцевим органам влади і самоврядування функцій
7.	Г. Сукрушева [50]	Частина єдиної системи фінансів, яка являє собою план (кошторис) доходів і видатків фінансових ресурсів, які формуються, розподіляються та перерозподіляються для забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування та фінансування соціально-економічних заходів.
8.	О. Сунцова [51]	Сукупність розподільчих відносин, які виникають у зв'язку з утворенням та використанням фондів грошових засобів місцевих органів влади в процесі перерозподілу національного доходу з метою забезпечення розширеного відтворення та задоволення соціальних потреб суспільства.
9.	М. Трещов, А. Мунько [55]	Фінансовий, соціальний і політичний компроміс інтересів громадян, політичних сил, громадських організацій та місцевих бізнес-структур у частині використання місцевих фінансових ресурсів та надання населенню територіальних громад публічних послуг муніципальними установами.

*Примітка. Складено автором за даними [2; 9; 20; 27; 32; 35; 50; 51; 55].

Бюджети місцевого самоврядування досліджувалися в працях фахівців фінансово-правової науки з різних характеристик, як правова, економічна, соціальна категорія. Обґрунтованим вбачається вказівка Л.К. Воронової на таку суттєву характеристику місцевих бюджетів, як наявність надходжень і витрат на виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Ці надходження і витрати становлять єдиний баланс відповідного бюджету [46, с. 269].

Аналіз визначень «місцевий бюджет» приводе І.І. Ефремову до висновку, що «... це сукупність економічних відносин, що сприяють територіальному перерозподілу національному доходу країни та забезпечують створення фінансової бази відповідних територіальних громад» [17, с. 159].

При дослідженні ознак місцевих бюджетів О.А. Музика-Стефанчук визначає, що місцеві бюджети представляють не окрему адміністративно-територіальну одиницю, а пов'язані з територіальними громадами (колективами) [28, с. 212]. Подібна позиція і у інших дослідників. Так, Ю.А. Крохина визначає місцевий (муніципальний) бюджет – це економічні відносини, що опосередковують процес акумулювання, розподілу і використання централізованого державного фінансового фонду, що знаходиться в розпорядженні органів місцевого самоврядування, призначеного для фінансування спільних завдань місцевого значення, а також державних делегованих повноважень і є основним фінансовим планом муніципального освіти, затверджується представницьким органом. Не обґрунтованим вбачається у наведеному визначенні, як і в законодавстві, ототожнення різних видів бюджетів. Очевидно, що і в законодавстві, і в наукових дослідженнях остаточно не визначали вказані поняття і їх характерні риси.

Враховуючи наведені визначення, потрібно враховувати, що бюджети ОТГ, як економічна категорія, характеризують фінансову базу діяльності територіальної громади.

З правової точки зору, дослідники майже одноставно характеризують місцевий бюджет, як нормативно-правовий акт. Нормативно-правові акти про бюджет, як вказує О.П. Гетманець, установлюють права та обов'язки органів виконавчої влади держави і на місцях щодо формування, розподілу та використання бюджетних коштів і зобов'язують ці органи їх виконувати, дозволяють відповідним керівникам надавати бюджетні асигнування, брати бюджетні зобов'язання, які мають конкретно-адресний характер [57, с. 149].

На думку Д.А. Бекерської, місцевий бюджет – це фінансовий план, що щорічно приймається відповідною для конкретної території радою в формі рішення по формуванню фінансових ресурсів для забезпечення виконання життєзабезпечуючих функцій населення [1, с. 135].

Значна кількість досліджень фінансової діяльності місцевого самоврядування присвячена саме питанням формування місцевих бюджетів, тоді як їх розподілу та використанню приділено значно менше уваги. Б.С. Шулюк окреслює проблеми виконання місцевих бюджетів за доходами і видатками, основну увагу автор приділяє обґрунтуванню механізму міжтериторіального фінансового вирівнювання, в якості засобу вдосконалення забезпечення виконання місцевих бюджетів пропонується забезпечити високий рівень прозорості фінансових потоків під час формування та використання коштів місцевих бюджетів [59]. Проте не розглядаються конкретні напрямки розподілу та використання місцевих коштів та відповідно залишають поза увагою конкретна проблематика в цій сфері.

Досліджуючи проблеми планування та виконання видаткової частини місцевих бюджетів В.Г. Боронос та Ю.В. Остріщенко роблять висновки про значні обсяги міжбюджетних трансфертів, які отримують місцеві органи влади з державного бюджету є недостатніми для фінансування видатків

місцевих бюджетів, існує потреба у додатковому фінансуванні житлового фонду, автомобільних доріг, каналізаційних і очисних споруд. Це обумовлено тим, що переважна більшість фінансових ресурсів місцевих бюджетів у сучасних умовах спрямовується на виконання делегованих повноважень органів місцевого самоврядування, що в певній мірі обмежує їх фінансову самостійність. Автори пропонують інтегрувати в бюджетний процес прогресивні методики планування, зокрема програмно-цільовий метод та планування бюджету на середньострокову перспективу [4, с. 95].

М.В. Гончаренко розглядає елементи механізму формування фінансових ресурсів територіальних громад в умовах адміністративно-територіальної реформи [12]. В основі цього дослідження покладено порівняння економічних показників фактичних надходжень доходів загального фонду місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад.

Подібна проблематика розглянута в роботі Т.В. Гургули яка визначає перелік проблем фінансового забезпечення спроможності територіальних громад, серед яких: диспаритет між загальнодержавними та місцевими податками та зборами, недостатній рівень громадського контролю за дотримання місцевою владою норм бюджетно-податкового законодавства, а також відсутність адекватного впливу громадського суспільства на прийняття рішень у сфері планування та управління фінансових ресурсів територіальних громад. Вирішення вказаних проблем авторка вбачає шляхом здійснення структурного реформування усієї системи місцевих фінансів, враховуючи вектори фінансової децентралізації та деконцентрації влади [13].

Аналітичний метод був використаний Н.Б. Татаріним та С.О. Снітко при дослідженні формування місцевих бюджетів в умовах створення об'єднаних територіальних громад. За результатами аналізу даних про стан місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад Н.Б. Татаріним та С.О. Снітко констатували позитивну динаміку впровадження фінансової децентралізації, при цьому покращення фінансового забезпечення

об'єднаних територіальних громад випереджає загальну динаміку місцевих бюджетів базового рівня [52, с. 825].

Наведені думки вчених свідчать, що процес децентралізації владних повноважень, що запропонований урядом з метою задоволення потреб регіонів спирається на місцеві бюджети, серед яких бюджети ОТГ мають нове призначення, і як фінансовий план, і як правовий механізм формування, розподілу та використання місцевих фінансів. Бюджет ОТГ – це бюджет місцевого самоврядування, що утворює фінансовий план, кошти, якого складають обсяг фінансових ресурсів, що є в розпорядженні місцевої влади на потреби громади.

На основі проведеного сутнісного аналізу наукових поглядів та підходів щодо ідентифікації поняття бюджетів ОТГ було обґрунтовано багатоаспектність його характеристик та виокремлено такі особливості їх формування:

- 1) формування бюджетів ОТГ є проявом бюджетної та фінансової політики на місцях відповідно до потреб та пріоритетів розвитку територій;
- 2) бюджети ОТГ є відображенням бюджетних відносин на рівні громади;
- 3) бюджети ОТГ виступають системоутворюючим елементом фінансової та бюджетної систем країни;
- 4) перерозподільний характер, кінцевим результатом якого є соціально-економічний розвиток територій та досягнення високого рівня добробуту населення;
- 5) бюджети ОТГ рівня виступають фінансовим базисом реалізації цілей першочергового суспільного значення, адже є джерелом фінансового забезпечення виконання органами місцевого самоврядування покладених на них функцій;
- 6) процес формування бюджетів ОТГ передбачає посилення та розвиток горизонтальних міжбюджетних зв'язків;

7) обумовленість та залежність від адміністративно-територіального поділу країни;

8) нерозривність з правовими та нормотворчими процесами, оскільки механізм формування бюджетів ОТГ відображається у формі правових відносин.

Виходячи із зазначених ознак та особливостей формування бюджетів ОТГ, логічним є твердження про різнобічну роль та значення бюджетів ОТГ у соціально-економічному розвитку територій (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Значення бюджетів ОТГ у державних і місцевих фінансах та вплив на соціально-економічний розвиток територій

*Примітка. Складено автором за даними [37].

Значення бюджетів ОТГ у соціально-економічному розвитку територій проявляється у тому, що вони є [37, с.20]:

- чинником соціально-економічного розвитку та фінансової стабільності;
- важливим інструментом фінансового вирівнювання та макроекономічного регулювання;
- важелем перерозподілу суспільного продукту;
- фінансовою базою реалізації функцій органів місцевого самоврядування;
- планом формування і витрачання фінансових ресурсів території;
- джерелом одержання фінансового ресурсу для забезпечення розвитку адміністративно-територіального утворення;
- інструментом реалізації загальнонаціональних стратегій, державних та регіональних програм розвитку.

Слід зауважити, що бюджети ОТГ одночасно являють собою засіб владного впливу в рамках окремої території, а також є ключовим елементом суспільного перерозподілу з метою задоволення потреб населення під час економічної та політичної взаємодії. Тому, вагома роль бюджетів ОТГ проявляється не тільки у системі місцевих фінансів, а і для соціально-економічного розвитку країни в цілому. Виконуючи функцію основоположного джерела фінансування суспільних потреб, вони здійснюють стимулюючий вплив на економічне зростання, розбудову інфраструктури та подолання соціально-економічних диспропорцій.

Отже, можна надати таке визначення бюджету ОТГ – це фінансовий план, що містить систему соціально-економічних заходів, які впроваджуються органами місцевого самоврядування у визначеній законом процедурі та формі та забезпечують виконання завдань і функцій у відповідній територіальній громаді протягом бюджетного періоду.

1.2. Джерела формування доходів бюджету об'єднаної територіальної громади

Сьогодні територіальні громади формують свій бюджет і розпоряджаються цими коштами самостійно. Бюджет ОТГ дає реальні можливості для розвитку громади, а також певні переваги громадянам розвивати бізнес на своїй території, оскільки частина податків залишається у розпорядженні територіальної громади.

Бюджетним кодексом України визначено, що доходи бюджету – це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ) [7]. Відповідно до Бюджетного кодексу України (ст. 64 і ст. 69¹) визначено перелік доходів, що формують бюджети територіальних громад (табл. А.1. Додатку А).

Бюджет об'єднаної територіальної громади складається із загального та спеціального фондів [45, с. 165]. Розподіл бюджету на загальний та спеціальний фонди, їх складові частини визначаються виключно Бюджетним кодексом України та законом про Державний бюджет. Крім того, у складі бюджету може бути сформований резервний фонд. Акумуляовані в ньому грошові кошти використовують для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проекту бюджету. Рішення про виділення цих коштів приймають виконавчі органи місцевого самоврядування.

Складові частини загального фонду бюджету [45, с. 165]:

- 1) всі доходи бюджету, крім тих, що призначені для зарахування до спеціального фонду бюджету;
- 2) всі видатки бюджету, що здійснюються за рахунок надходжень загального фонду бюджету;

3) кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету без визначення цільового спрямування та надання кредитів з бюджету, що здійснюється за рахунок надходжень загального фонду бюджету);

4) фінансування загального фонду бюджету.

Складовими частинами спеціального фонду є [45, с. 165]:

1) доходи бюджету (включаючи власні надходження бюджетних установ), які мають цільове спрямування;

2) видатки бюджету, що здійснюються за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету (у тому числі власних надходжень бюджетних установ);

3) кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету з визначенням цільового спрямування та надання кредитів з бюджету, що здійснюється за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету);

4) фінансування спеціального фонду бюджету.

По спеціальному фонду окремо виділяються надходження бюджету розвитку.

Згідно зі ст. 9 Бюджетного кодексу України за джерелами надходження доходи бюджету класифікуються за такими розділами: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом (доходи від продажу капітальних активів (основних фондів, державних запасів і резервів, землі); трансферти (кошти, одержані від інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі) [7].

Структура доходів територіальних громад за економічним призначенням відображена на рис. 1.2.

Відтак, як видно з рис. 1.2 доходи бюджетів ОТГ умовно поділяють на власні (ті, які органи місцевого самоврядування можуть «заробити») та передані (ті, які місцевим бюджетам передають з державного бюджету на безповоротній основі. Їх ще називають міжбюджетними трансфертами).

Рисунок 1.2 – Структура доходів бюджету об'єднаної територіальної громади за економічним призначенням

*Примітка. Складено автором за даними [7; 31; 34; 56].

Власні доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок [6]:

- податкових надходжень (забезпечують понад 88% загальної суми власних доходів місцевих бюджетів): частина від загальнодержавних податків та зборів (податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток, рентна плата (за користування надрами, видобування корисних копалин і т. п.), акциз з пального та ін.), місцеві податки і збори (податок на майно, єдиний податок, туристичний збір та ін.);

- неподаткові надходження (становлять трохи більше 10% загальної суми власних доходів місцевих бюджетів): плата за видачу ліцензій та дозволів, орендна плата, держмити, штрафи;

- інші надходження.

До основних джерел доходів місцевих бюджетів належать податкові надходження (загальнодержавні податки, які згідно із законодавством закріплені за місцевими бюджетами, місцеві податки та збори, а також відрахування від загальнодержавних податків), кошти, отримані від власних засобів муніципального утворення, які створюються за рахунок діяльності підприємств та організацій, що перебувають у власності територіальних громад, та оплата за послуги, які надають органи місцевого самоврядування, а також місцеві позики. Співвідношення цих основних джерел у структурі місцевих фінансів визначає ступінь самостійності місцевих бюджетів [52].

Однією з головних статей надходжень до бюджетів ОТГ є 60% податку на доходи фізичних осіб (ПДФО).

Доходи місцевого бюджету складаються із доходів, необхідних для виконання власних повноважень, і доходів, необхідних для забезпечення виконання делегованих законом повноважень органів виконавчої влади. Місцевий бюджет поділяється на поточний бюджет і бюджет розвитку [50].

Доходи поточного бюджету формуються на основі податків, а доходи бюджету розвитку формуються за рахунок частини податкових надходжень, а також коштів, залучених від розміщення місцевих позик, інвестиційних субсидій з інших бюджетів [31]. Кошти поточного бюджету спрямовуються

на фінансування установ і закладів виробничої та соціальної інфраструктури, що утримуються за рахунок бюджетних асигнувань, а також на фінансування заходів щодо соціального захисту населення.

Водночас, бюджет розвитку місцевих бюджетів є надзвичайно важливим елементом у складі місцевого бюджету, оскільки програми капіталовкладень є, по-перше, фундаментом економічного розвитку території, а по-друге, основою подальшого покращення життєвого рівня населення. Вплив бюджету розвитку на забезпечення соціально-економічного розвитку території відображено на рис. 1.3.

Кошти бюджету розвитку спрямовуються на реалізацію програм соціально-економічного розвитку відповідної території, пов'язаних зі здійсненням інвестиційної та інноваційної діяльності, а також на фінансування субвенцій та інших видатків, пов'язаних із розширенням відтворенням [9].

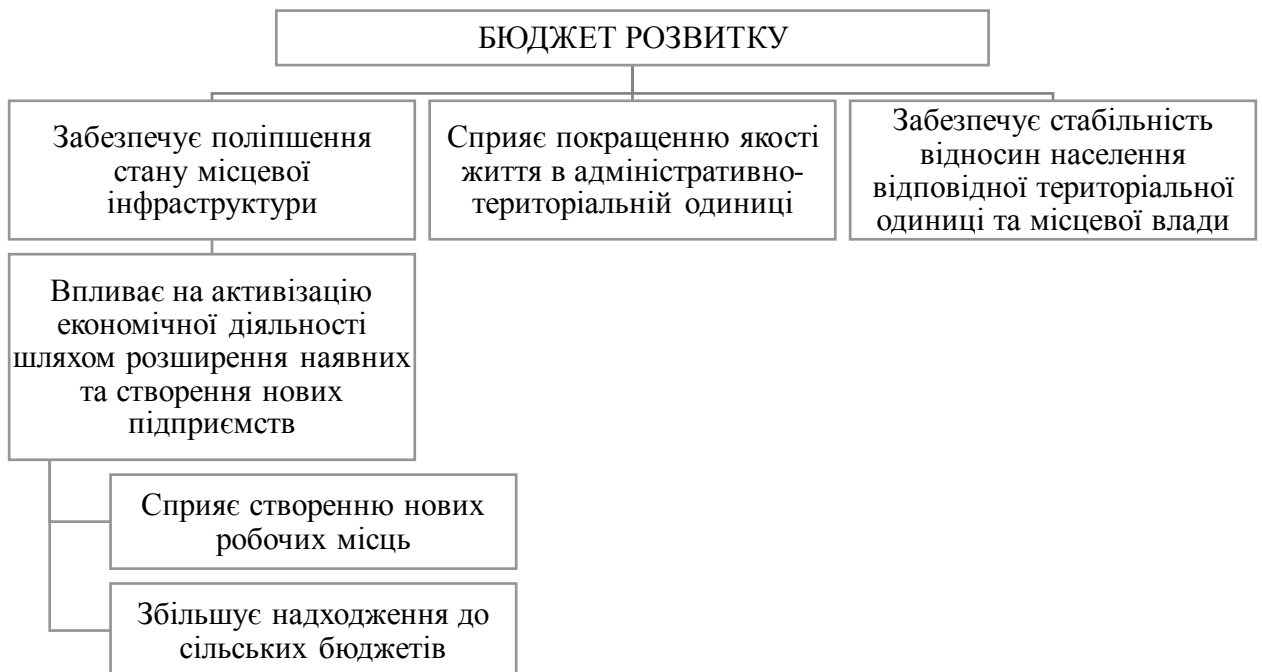

Рисунок 1.3 – Вплив бюджету розвитку на соціально-економічний розвиток території

*Примітка. Складено автором за даними [31].

Водночас одним із видів доходів бюджетів територіальних громад є міжбюджетні трансферти, що можуть отримуватися у вигляді базових дотацій, освітніх субвенцій, медичної субвенції, реверсної дотації державному бюджету. Під час формування доходів місцевого бюджету визначають суму доходів, які враховуються та не враховуються у визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів – коштів, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого. Тобто, до бюджетів ОТГ застосовується горизонтальне вирівнювання податкової спроможності: визначається базова (з державного бюджету – місцевому) чи реверсна (з місцевого бюджету – держбюджету) дотація. Розраховується базова чи реверсна дотації відповідно до статті 99 БКУ (лише за податком на доходи фізичних осіб).

Для проведення розрахунку обсягів дотацій застосовують такі показники [34]:

- чисельність населення (опирається на офіційну звітність Державної служби статистики України щодо наявного населення на початок року, який передуює плановому – при визначенні обсягу базової/реверсної дотацій на 2023 рік беруться показники станом на 01.01.2022 р.);

- надходження податку на доходи фізичних осіб у частині, що зараховується до відповідного бюджету (для бюджетів об'єднаних громад – це 60%) за останній звітний період;

- індекс податкоспроможності бюджету (визначається як співвідношення надходжень податку на доходи фізичних осіб на одного мешканця за означеним бюджетом до визначеного такого ж середнього показника по Україні).

Базову дотацію отримують місцеві бюджети з рівнем надходжень податку на доходи фізичних осіб на одного жителя нижче 0,9 середнього показника по Україні (тобто 80 відсотків складової, необхідної до рівня показника 0,9). Для бюджетів, де цей показник вищий за 1,1 середнього в Україні, застосовується реверсна дотація (вилучається до державного

бюджету 50% перевищення індексу податкоспроможності 1,1). У бюджетах ОТГ з показником надходження податку на доходи фізичних осіб на одного жителя в межах від 0,9 до 1,1 вирівнювання не здійснюється (ні базової ні реверсної дотацій їм не належить). Але, решта платежів (окрім податку на доходи фізичних осіб) в розрахунки не вносяться і залишаються в повному обов'язі у розпорядженні місцевих органів влади [34].

Поза самоврядними повноваженнями органи самоврядування ОТГ виконують ті, що делеговані державою (утримання закладів освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, соціального захисту та соціального забезпечення тощо). Для належного виконання цих повноважень бюджети об'єднаних громад набувають освітню та медичну субвенції з державного бюджету.

Питання надання таких субвенцій урегульовано статтями 1032 та 1034 БКУ (розподіл цих субвенцій між місцевими бюджетами здійснюється на основі формули, яка розробляється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у зумовленій сфері – згідно з МОН та МОЗ). Шляхи використання коштів зазначених субвенцій визначає Кабінет Міністрів України. ОТГ отримують підтримку від держави як субвенцію на формування означеної інфраструктури, – згідно з планом соціально-економічного розвитку такої територіальної формації, – з коштів Державного фонду регіонального розвитку, а також завдяки іншим субвенціям та дотаціям із державного бюджету, якщо є підстави для надання та отримання визначених міжбюджетних трансфертів.

Таким чином, дослідження джерел формування доходів бюджетів ОТГ дає можливість виявити сильні та слабкі сторони громади, знайти додаткові можливості наповнення бюджету задля забезпечення фінансової спроможності територіальної громади. Хоча органи місцевого самоврядування отримали більше повноважень, однак їх виконання забезпечується державою у вигляді міжбюджетних трансфертів, що суперечить процесу децентралізації.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ КРАСИЛІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1. Аналіз формування доходів та видатків бюджету

Бюджети територіальних громад міст утворюються за рахунок надходжень загального й спеціального фондів. При цьому, до загального фонду зараховуються кошти (податкові, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом), які використовуються органами місцевого самоврядування для виконання загальних функцій, тоді як формування спеціального фонду передбачає наявність чітко визначених джерел доходів і напрямів їх використання [6]. Тому більш детально проаналізуємо структуру та динаміку основних джерел надходжень бюджету Красилівської міської територіальної громади.

Результати практичного застосування методів, форм та інструментів формування доходів бюджету територіальної громади міста відображаються в обсязі акумульованих бюджетних надходжень. Про обґрунтованість планування доходів бюджету територіальної громади міста свідчить рівень виконання запланованих у бюджеті показників доходів. Проаналізуємо рівень виконання доходів бюджету Красилівської міської територіальної громади, що подано на рис. 2.1. З наведених на рис.2.1 даних видно, що заплановані обсяги доходів були перевиконані в 2018 р., 2021 р. і 2022 р. на 0,36 %, 2,64 % та 1,73 % відповідно, тоді як упродовж 2019–2020 рр. відбулося їх фактичне недовиконання в загальному на 0,88 % та 2,58 %. Позитивним фактом слід вважати те, що планові показники доходів бюджету у 2022 р. Красилівської міської територіальної громади були фактично виконані на 101,73 %, що в сумі склало 270712,10 тис грн. В порівнянні з 2018 р. у 2022 р. сума доходів бюджету зросла на 92117,10 тис грн, або на 51,58 %.

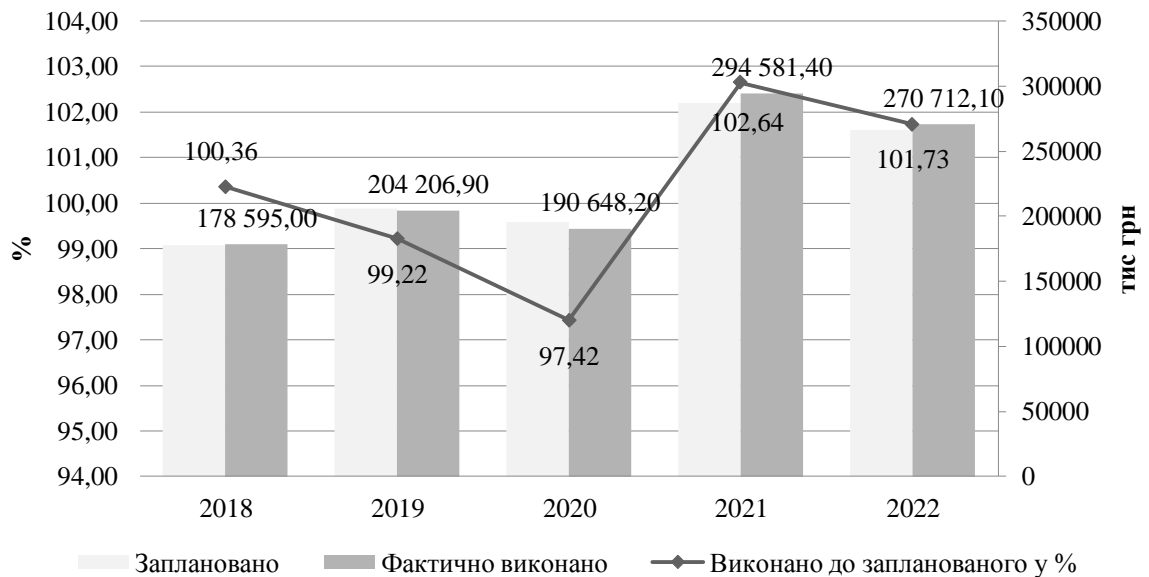

Рисунок 2.1 – Динаміка рівня фактичного виконання запланованих доходів бюджету Красилівської міської територіальної громади у 2018–2022 рр.

*Примітка. Складено автором за даними [5].

Далі розглянемо структуру виконання доходів бюджету Красилівської міської територіальної громади в розрізі загального та спеціального фондів (рис. 2.2).

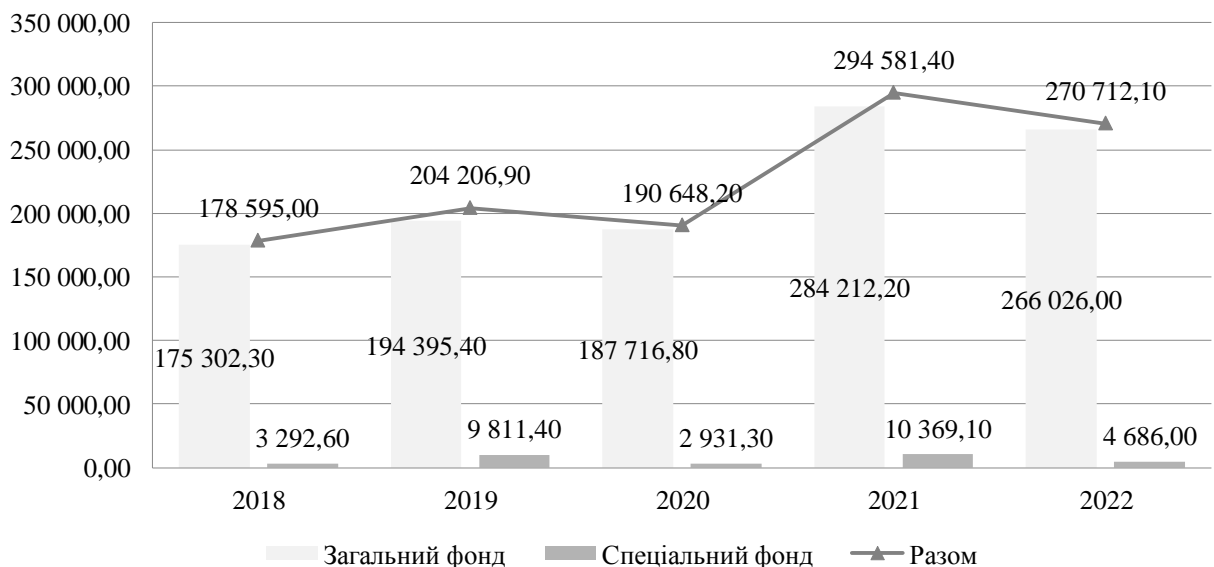

Рисунок 2.2 – Динаміка рівня фактичного виконання доходів бюджету Красилівської міської територіальної громади в розрізі загального та спеціального фондів у 2018–2022 рр.

*Примітка. Складено автором за даними [5].

На рис. 2.2, прослідковується тенденція до зростання доходів як загального фонду бюджету Краси́лівської міської територіальної громади (в 2018 р. обсяг доходів становив 175302,30 тис грн, а в 2022 р. 266026,00 тис грн, що на 90 723,70 тис грн, або 51,75 % більше), так і спеціального фонду (в 2018 р. – 3292,60 тис грн, а в 2022 р. 46,86 тис грн, що на 1 393,40 тис грн, або 42,32 % більше).

Відповідно до Бюджетного кодексу України, доходи місцевих бюджетів представлені такими елементами: податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом і офіційні трансферти [7]. Саме в розрізі таких груп бюджетних надходжень проаналізуємо доходи бюджету Краси́лівської міської територіальної громади за 2018-2022 рр. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1. Динаміка обсягів і структури сукупних доходів бюджету Краси́лівської міської територіальної громади за 2018-2022 рр., тис грн

№ з/п	Показники	Роки					Відхилення у 2022 р., (+,-) порівняно з	
		2018	2019	2020	2021	2022	2018	2021
1.	Податкові надходження	99797,1	116792,9	119289,9	161890,5	182974,4	+83177,3	+21084,0
2.	Частка, %	55,9	57,2	62,6	55,0	67,6	+11,7	+12,6
3.	Неподаткові надходження	4204,4	7073,1	4410,0	8689,0	8296,7	+4092,3	-392,3
4.	Частка, %	2,4	3,5	2,3	2,9	3,1	+0,7	+0,1
5.	Доходи від операцій з капіталом	6,1	886,2	82,1	945,6	200,9	+194,8	-744,7
6.	Частка, %	0,003	0,4	0,04	0,3	0,1	+0,1	-0,2
7.	Офіційні трансферти	74526,3	79409,3	66802,5	123005,7	79185,7	+4659,5	-43820,0
8.	Частка, %	41,7	38,9	35,0	41,8	29,3	-12,5	-12,5
9.	Цільові фонди	61,1	45,4	63,8	50,7	54,4	-6,8	+3,6
10.	Частка, %	0,03	0,02	0,03	0,02	0,02	-0,01	0,00
11.	Усього доходів	178595,0	204207,0	190648,3	294581,5	270712,1	+92117,1	-23869,3

*Примітка. Складено автором за даними [5].

Як видно з наведених у табл. 2.1 даних, доходи досліджуваного бюджету більш як на 55-67 % сформовані за рахунок податкових надходжень, частка яких на кінець 2022 р. становила 67,6 %, а їх обсяг в абсолютному вираженні – 182974,4 тис грн, що на 12,6 % більше, ніж у 2021 р. і на 11,7 % аніж у 2018 р. Варто відмітити також скорочення в 2021 р. порівняно з попереднім роком частки податкових надходжень з 62,6 % до 55,0 %, незважаючи на збільшення за цей період абсолютної суми даних надходжень на 42600,6 тис грн. Оскільки податкові надходження є найбільш надійним та стабільним джерелом будь-якого бюджету, зменшення їхньої частки в доходах місцевих бюджетів свідчить про недоліки чинної системи розподілу доходів між окремими ланками бюджетної системи України та надмірну централізацію податків.

Важливою складовою доходів бюджету Краси́лівської міської територіальної громади є офіційні трансферти, частка яких становить у межах 29,3-41,8 %, зокрема в 2022 р. вона складала 29,3 %, що менше порівняно з 2021 р. на 12,5%. Варто також відмітити збільшення майже у двічі обсягів надходжень офіційних трансфертів до бюджету міста у 2021 р. порівняно з їх обсягами за попередні роки. У 2022 р. зменшилися обсяги офіційних трансфертів порівняно з 2021 р. на 43820,0 тис грн, або у 2 рази, але порівняно з 2018 р. – збільшилися на 4659,5 тис.грн. Це свідчить про помірну залежність місцевого бюджету від державного бюджету.

Частка неподаткових надходжень у доходах місцевих бюджетів упродовж досліджуваного періоду збільшилася з 2,4% у 2018 р. до 3,1 % у 2022 р. при зменшенні загальної суми надходжень у 2022 р. на 392,3 тис грн порівняно з 2021 р.

Доходи від операцій з капіталом мають незначну частку в сукупних доходах досліджуваного місцевого бюджету – до 0,4 % й на кінець 2022 р. становили лише 0,1 %. При цьому абсолютні обсяги надходжень від операцій з капіталом найбільше збільшувалися в 2019 р. та 2021 р., а в 2022 р.

становили 200,9 тис грн, що більше порівняно з 2018 р. на 194,8 тис грн, або в 33 рази.

Найменшу частку в доходах бюджету Красилівської міської територіальної громади займають цільові фонди, а саме 0,02-0,03 %.

Зважаючи на те, що найбільшу питому вагу у доходах бюджету Красилівської міської територіальної громади мають податкові надходження, проаналізуємо більш детально динаміку цих доходів. Розглянемо в динаміці структуру податкових надходжень бюджету Красилівської міської територіальної громади у 2018-2022 рр. (табл. 2.2).

Таблиця 2.2. Структура податкових надходжень до бюджету Красилівської міської територіальної громади у 2018-2022 рр., %

№ з/п	Види податкових надходжень	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
1.	Податок та збір на доходи фізичних осіб	70,02	69,82	69,18	68,76	69,75
2.	Податок на прибуток підприємств	0,03	0,05	0,01	0,02	0,002
3.	Рентна плата за використання природних ресурсів	0,03	0,33	0,44	0,38	0,46
4.	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	0,64	0,43	0,12	0,17	0,04
5.	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	2,66	1,76	0,41	0,58	0,23
6.	Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів	1,97	1,93	2,17	1,88	3,14
7.	Податок на майно	12,79	13,10	13,36	14,53	13,06
8.	Туристичний збір	0,01	0,02	0,02	0,02	0,01
9.	Єдиний податок	11,59	12,06	13,69	13,19	12,72
10.	Екологічний податок	0,24	0,17	0,14	0,11	0,14
11.	Всього податкові надходження	100	100	100	100	100

*Примітка. Складено автором за даними [5].

До складу податкових надходжень бюджету Красилівської міської територіальної громади зараховуються такі податки та збори:

- загальнодержавні податки: податок на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності, податок на доходи фізичних осіб;

- місцеві податки і збори: плата за землю, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок, туристичний збір, єдиний податок, акцизний податок, екологічний податок (зараховуються стовідсотково до спеціального фонду бюджету).

Структура податкових надходжень до бюджету Красилівської міської територіальної громади впродовж 2018-2022 рр. є стабільною, оскільки суттєвих змін у ній не спостерігається. Близько 70 % податкових надходжень бюджету становить податок на доходи фізичних осіб: на кінець 2022 р. – 69,75 %. Надходження від сплати єдиного податку в 2022 р. складають 12,72 %, 13,06 % доходів сформовані за рахунок надходжень податку на майно й 3,4 % акцизного податку, частка решти податків є незначною у формуванні доходів досліджуваного місцевого бюджету.

Динаміка структури податкових надходжень бюджету Красилівської міської територіальної громади залежно від форми оподаткування (рис.2.3) вказує на домінуючу роль прямих податків, зокрема податку на доходи фізичних осіб. При цьому частка непрямих податків у їх загальній сукупності становить не більше 5,3 % усіх податкових надходжень із тенденцією до зниження з 5,3 % у 2018 р. до 3,86 % у 2022 р.

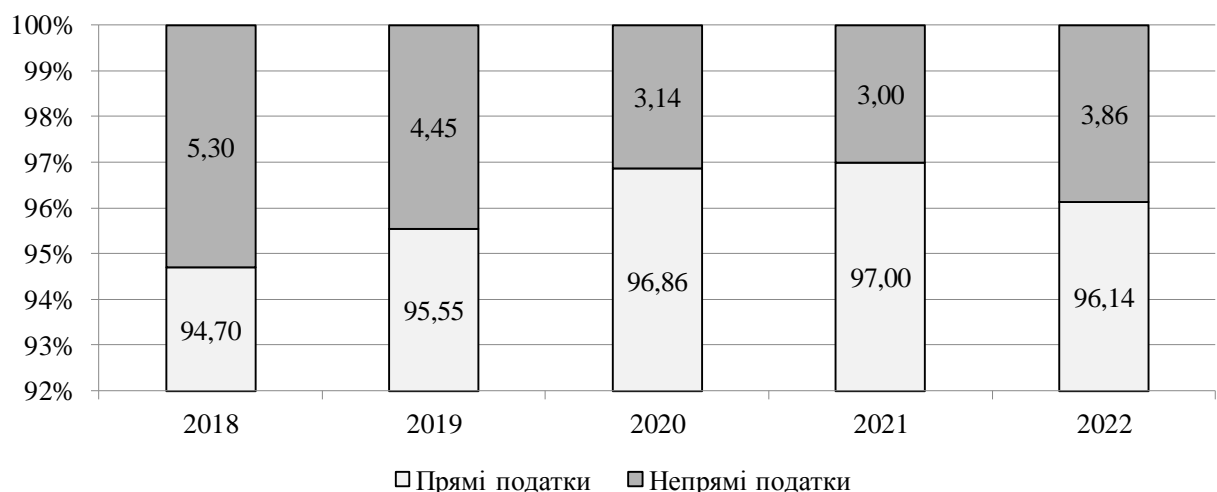

Рисунок 2.3 – Динаміка питомої ваги прямих і непрямих податків у доходах бюджету Краси́лівської міської територіальної громади у 2018-2022 рр.

*Примітка. Складено автором за даними [5].

В умовах децентралізації управління, що пов'язано з передачею значних функцій держави на місцевий рівень органи місцевого самоврядування відчують недостатність обсягів власних і закріплених доходів у забезпеченні соціально-економічному розвитку відповідних територій. Тому й виникає потреба в застосуванні такого інструменту бюджетного регулювання, як трансферти, що на практиці знайшло своє відображення в трансфертному методі формування доходів місцевих бюджетів. Переміщення міжбюджетних трансфертів здійснюється на етапі перерозподілу ВВП, що вважають вагомим інструментом використання бюджетних коштів держави.

За напрямком руху бюджетних коштів міжбюджетні трансферти можна поділити на такі групи: трансферти, що надаються з державного бюджету місцевим бюджетам; трансферти, що надаються з місцевих бюджетів державному бюджету; трансферти, що надаються з одного місцевого бюджету до іншого місцевого бюджету [7]. Розглянемо динаміку офіційних трансфертів досліджуваного бюджету на рис. 2.4.

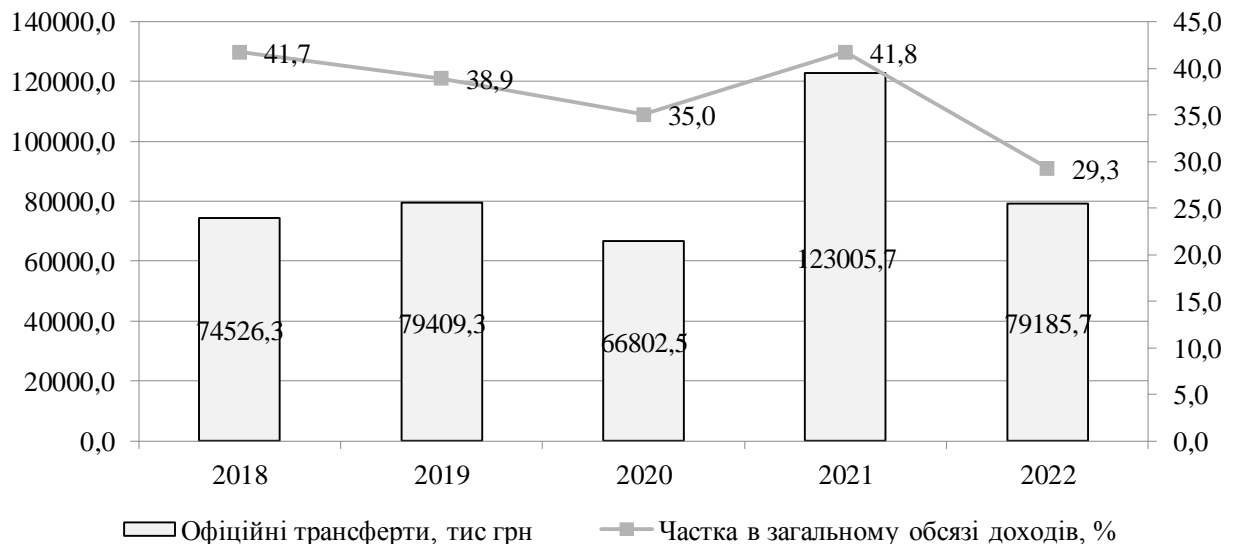
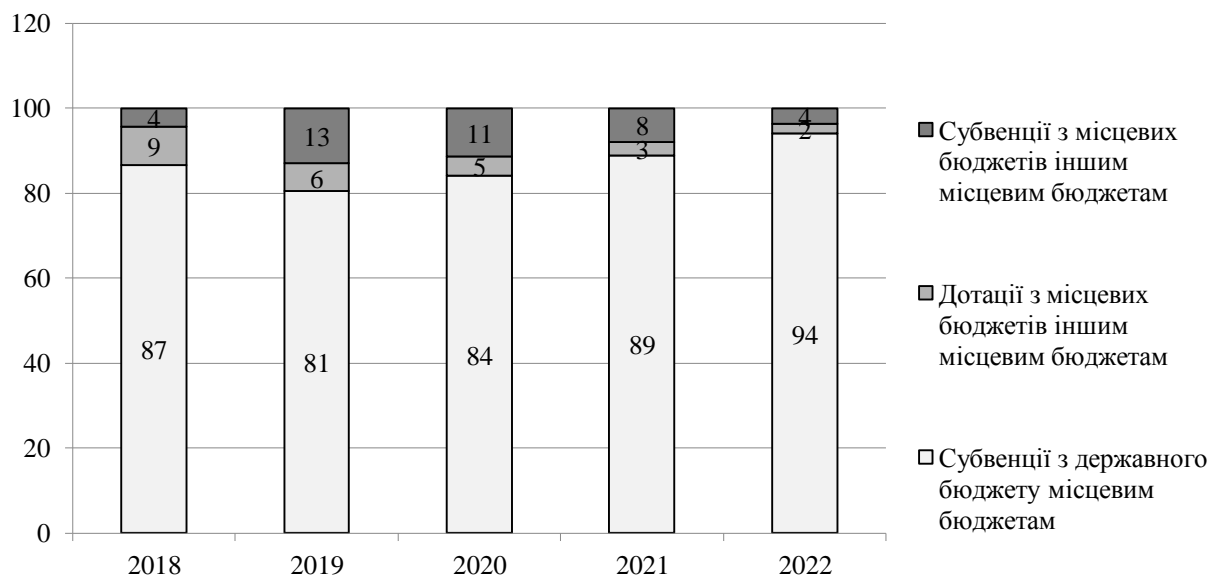

Рисунок 2.4 – Роль міжбюджетних трансфертів у формуванні доходів бюджету Красилівської міської територіальної громади у 2019 -2022 рр.

*Примітка. Складено автором за даними [5].

Як свідчать наведені на рис. 2.4 дані, впродовж 2018-2022 рр. спостерігається зростання абсолютного розміру офіційних трансфертів до бюджету територіальної громади з 74526,3 тис грн у 2018 р. до 79185,7 тис грн у 2022 р. Варто відмітити тенденцію суттєвого зменшення отриманих трансфертів у 2022 р., порівняно з 2021 р. у два рази. При цьому питома вага офіційних трансфертів у сукупних доходах бюджету теж зменшилася: з 41,7 % у 2018 р. до 29,3 % у 2022 р., що дає підстави стверджувати про здатність органів місцевого самоврядування на достатньому рівні забезпечувати надання суспільних послуг населенню міста й самостійно вирішувати питання розвитку за рахунок податкових, неподаткових надходжень і доходів від операцій з капіталом. Хоча як засіб надання фінансової допомоги держави офіційні трансферти для досліджуваного бюджету залишаються досить важливими на сьогодні.

Аналізуючи структуру міжбюджетних трансфертів, отриманих Красилівською міською територіальною громадою, зазначимо, що в загальному їх обсягах переважають субвенції, а частка дотацій впродовж досліджуваного періоду знижується від 9 % до 2 % (рис.2.5).

Рисунк 2.5 – Динаміка структури міжбюджетних трансфертів, отриманих бюджетом Краси́лівської міської територіальної громади у 2018-2022 рр.

*Примітка. Складено автором за даними [5].

Суттєву перевагу в загальних обсягах отриманих Красилівською міською територіальною громадою трансфертів мають субвенції, що надходять із державного бюджету: їх частка в загальному обсязі отриманих офіційних трансфертів у 2022 р. сягала 94 %, а в 2018 р. – 87 %. Питома вага субвенцій з місцевих бюджетів є в рази меншою й становить 4 % у 2022 р.

Підсумовуючи вищевикладене відмітимо, що доходи бюджету Красилівської міської територіальної громади сформовані за рахунок податкових надходжень і міжбюджетних трансфертів. Неподаткові надходження представлені адміністративними зборами за орендною платою за користуванням комунальним майном. Нажаль, органи місцевого самоврядування не мають у своєму розпорядженні податків, які б в достатній мірі відповідали принципу еквівалентності і, таким чином, встановлювали взаємозв'язок між жителями адміністративно-територіальних одиниць та відповідними місцевими бюджетами.

Відтак, за існуючих умов формування доходів бюджету Красилівської міської територіальної громади:

- населення та суб'єкти підприємницької діяльності міста не мають стимулів до легалізації своїх доходів та сплати податків, оскільки відсутній зв'язок між тими податками, які вони сплачують до бюджету міста, та тими благами, які вони отримують за рахунок місцевого бюджету;

- органи місцевого самоврядування втрачають стимули до проведення заходів, спрямованих на соціально-економічний розвиток територіальної громади міста.

Дослідження структури видатків дозволяє визначити ефективність використання бюджетних ресурсів та спрямованість коштів на пріоритетні напрямки, що впливає на соціально-економічний розвиток громади. Детальне вивчення структури видатків сприяє створенню транспарентності в управлінні бюджетом, а також формує відповідальність перед громадськістю та стейкхолдерами. Крім того, зміни в економіці, соціумі, та інших сферах вимагають періодичного перегляду структури видатків для адаптації до

нових реалій та вирішення актуальних проблем. Такий аналіз допомагає зрозуміти, як гроші розподіляються та використовуються на рівні територіальних громад, і відповідає на запитання ефективності та раціональності управління фінансовими ресурсами на місцевому рівні.

Проаналізуємо рівень виконання видатків бюджету Краси́лівської міської територіальної громади, що подано на рис. 2.6.

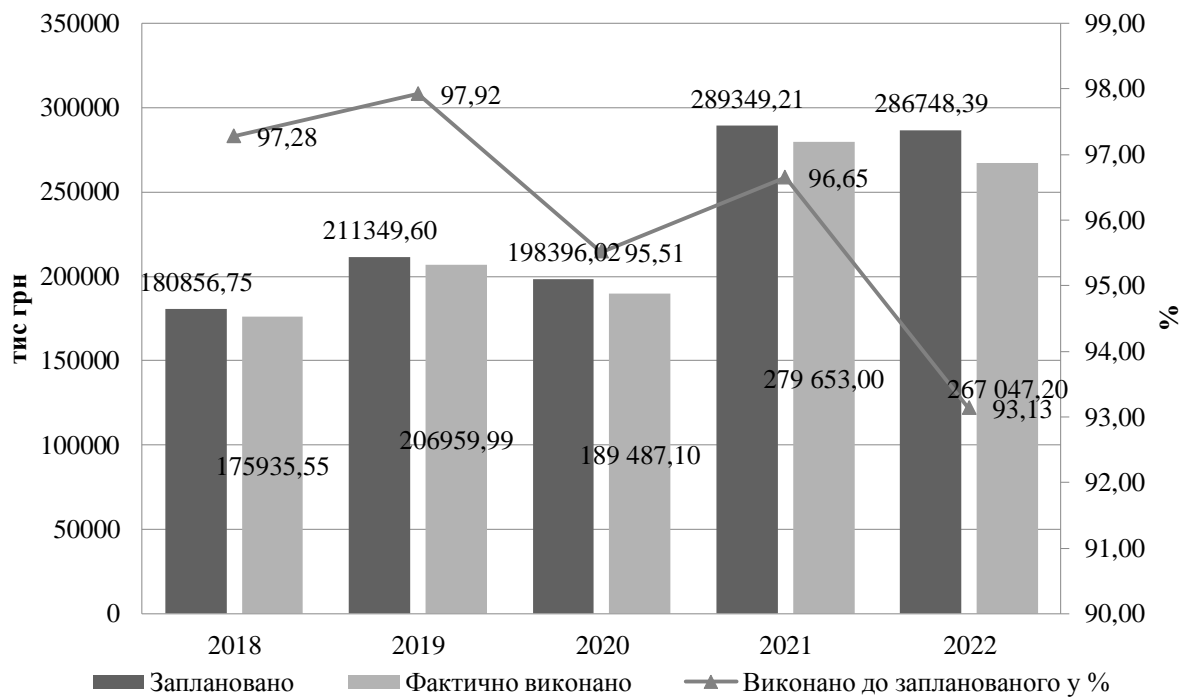

Рисунок 2.6 – Динаміка рівня фактичного виконання запланованих видатків бюджету Краси́лівської міської територіальної громади у 2018–2022 рр.

*Примітка. Складено автором за даними [5].

З наведених на рис.2.6 даних видно, що упродовж 2018–2022 рр. відбулося фактичне недовиконання запланованих обсягів видатків. Негативною тенденцією є те, що фактичне виконання планових показників знижувалось, і якщо в 2018 р. план не виконано на 2,08 %, то у 2022 р. таке недовиконання становило 6,87 %. Планові показники видатків бюджету Краси́лівської міської територіальної громади у 2022 р. були фактично виконані на 93,13 %, що в сумі склало 267047,2 тис грн.

Далі розглянемо структуру виконання видатків бюджету Краси́лівської міської територіальної громади в розрізі загального та спеціального фондів (рис. 2.7).

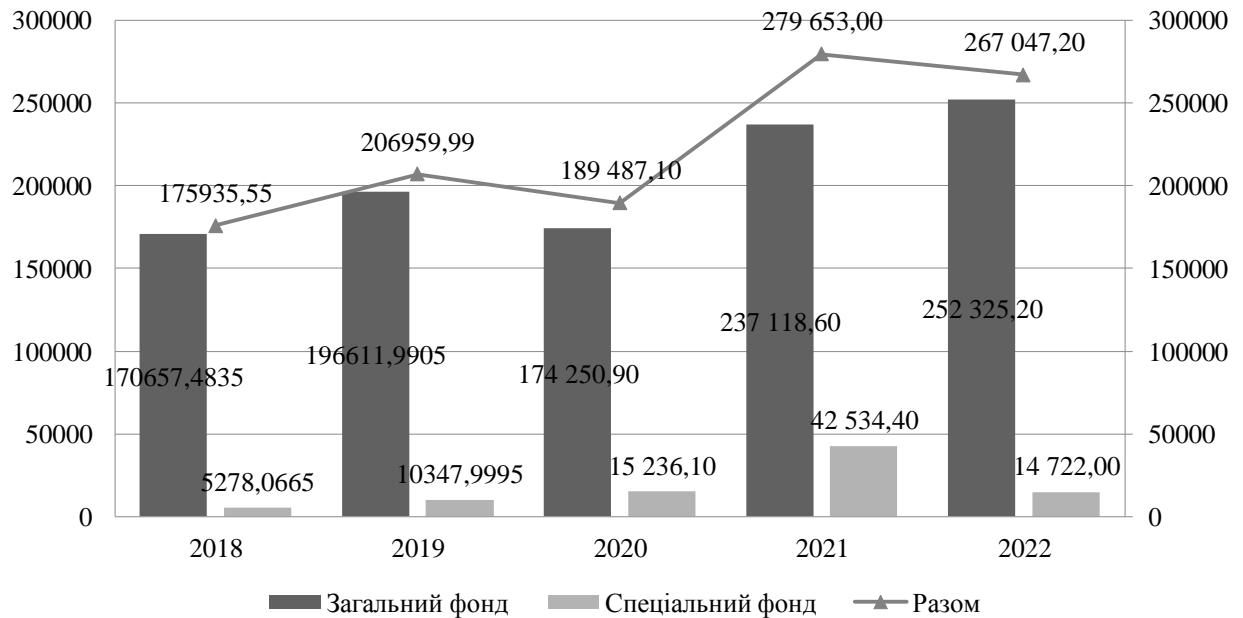

Рисунок 2.7 – Динаміка рівня фактичного виконання видатків бюджету Краси́лівської міської територіальної громади в розрізі загального та спеціального фондів у 2018–2022 рр., тис грн

*Примітка. Складено автором за даними [5].

На рис. 2.7, прослідковується тенденція до зростання видатків як загального фонду бюджету Краси́лівської міської територіальної громади (в 2017 р. обсяг видатків становив 170 657,4835 тис грн, а в 2022 р. - 252 325,20 тис грн, що на 81 667,72 тис грн, або 47,85 % більше), так і спеціального фонду (в 2018 р. – 5 278,0665 тис грн, а в 2022 р. - 14 722,00 тис грн, що на 9 443,93 тис грн, або 178,93 % більше).

Далі розглянемо структуру видатків громади за програмною класифікацією (рис. 2.8).

Рисунок 2.8 – Структура виконання видатків бюджету Красилівської міської територіальної громади за програмною класифікацією у 2020–2022 рр., %

*Примітка. Складено автором за даними [5].

З наведених на рис. 2.8 даних видно, що упродовж 2020–2022 рр. не відбулось значних змін в структурі виконання видатків бюджету Красилівської міської територіальної громади за програмною класифікацією. Так, в 2022 р. найбільшу частку видатків склали видатки за статтею «Надання загальної середньої освіти закладами загальної середньої освіти»,

що становила 44,4 %, на другому місці – «Надання дошкільної освіти» (10,7 %), на третьому місці – «Організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності міської ради» (8,0 %).

Аналіз видатків бюджету об'єднаної територіальної громади доцільно також розглянути за функціональною структурою (табл. 2.3).

Таблиця 2.3. Динаміка обсягу та структури виконання видатків бюджету Красилівської міської територіальної громади за функціональною класифікацією у 2020–2022 рр.

№ з/п	Функціональна ознака	2020		2021		2022		Відхилення 2022/2020,+/-	
		тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага, %	9	10
1.	Загальнодержавні функції	25985,5	13,7	29447	10,5	29838,9	11,2	3853,4	-2,5
2.	Громадський порядок, безпека та судова влада	220	0,1	245,5	0,1	2985,4	1,1	2765,4	+1,0
3.	Охорона навколишнього природного середовища	10623,9	5,6	23970	8,6	0	0,0	-10623,9	-5,6
4.	Економічна діяльність	1262,4	0,7	398	0,1	5755,6	2,2	4493,2	+1,5
5.	Житлово-комунальне господарство	16186,8	8,5	21341,7	7,6	27986,3	10,5	11799,5	+1,9
6.	Охорона здоров'я	1912,7	1,0	7040,8	2,5	14153,5	5,3	12240,8	+4,3
7.	Духовний та фізичний розвиток	11712,1	6,2	15134	5,4	12396,1	4,6	684	-1,5
8.	Освіта	114963,7	60,7	171481,8	61,3	162414,6	60,8	47450,9	+0,1
9.	Соціальний захист та соціальне забезпечення	6619,5	3,5	10593,7	3,8	11516,4	4,3	4896,9	+0,8
10.	Усього	189487,1	100	279653,0	100	267047,2	100	77560,1	0

*Примітка. Складено автором за даними [5].

Із табл. 2.3 видно, що найбільшу питому вагу у видатках бюджету Красилівської міської територіальної громади займають видатки на освіту. Їх питома вага у 2020 р. становила 60,7 %, у 2021 р. склала – 61,3 %, і в 2022 р.

видатки на цю галузь займали 60,8 % у загальному обсязі. В 2020–2022 рр. питома вага видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення суттєво не змінилась і в 2020 р. вона складала 3,5 %, в 2021 р. вона складала 3,8 %, в 2022 р. – 4,3 %, що на 0,8 % більше, ніж у 2020 р. Частка видатків в об'ємі бюджету Красилівської міської територіальної громади на фінансування охорони здоров'я незначна, у 2020 р. становила 1,0 %, у 2021 р. склала 2,5 %, а в 2022 році, вона ще збільшилась і склала 5,3 %. Щодо видатків на утримання органів державного управління в об'ємі бюджету Красилівської міської територіальної громади, то їх питома вага знаходиться на другому місці і в 2020 р. склала 13,7 %, у 2021 р. – зменшилась до 10,5 %, і в 2022 р. видатки на цю галузь займали 11,2 % у загальному обсязі.

Приведені дані таблиці 2.3. свідчать, що питома вага видатків бюджету Красилівської міської територіальної громади на духовний та фізичний розвиток населення у у 2020–2022 рр. складає 6,2 %, 5,4 %, та 4,6 % відповідно. По економічній діяльності питома вага видатків в об'ємі бюджету протягом у 2020–2022 рр. майже не змінювалась і складала 0,7-2,2 %. Протягом 2020–2022 рр. спостерігалось незначне збільшення частки видатків на житлово-комунальне господарство: якщо у 2020 р. вона займала 8,5 % у загальному об'ємі бюджету, то у 2022 р. вона зросла до 10,5 %.

Далі розглянемо структуру видатків громади за економічною класифікацією (рис. 2.9). З наведених на рис. 2.9 даних видно, що упродовж 2020–2022 рр. не відбулось значних змін в структурі виконання видатків бюджету Красилівської міської територіальної громади за економічною класифікацією, причому в значній мірі переважають поточні видатки над капітальними. Зокрема в 2020 р. таке переважання становить 86,6 %, в 2021 р. – 72,4 %, та в 2022 р. – 90,7 %.

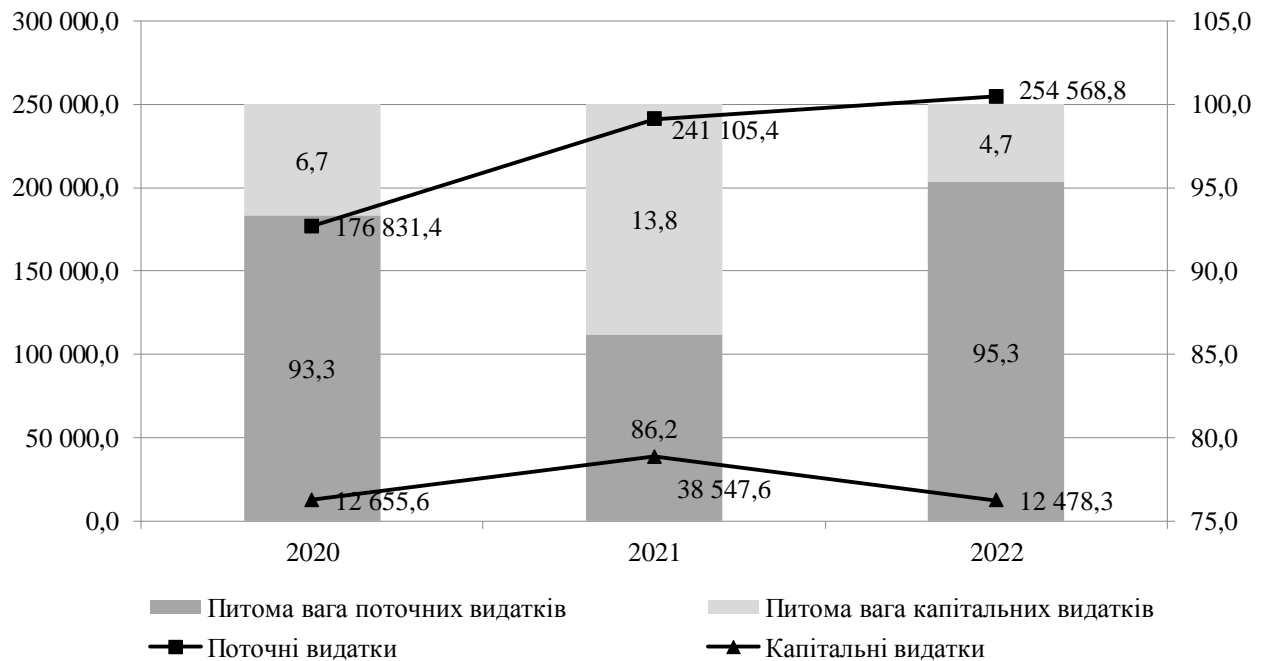

Рисунок 2.9 – Динаміка обсягу та структури виконання видатків бюджету Красилівської міської територіальної громади за економічною класифікацією у 2020–2022 рр., %

*Примітка. Складено автором за даними [5].

Таким чином, сфера освіти залишається у Красилівській міській територіальній громаді пріоритетним напрямком фінансування упродовж років. Обсяг та частка видатків бюджету громади на економічну діяльність хоча й зростає, однак їх питома вага у структурі видатків бюджету незначна. Сьогодні потрібно значно більше бюджетних ресурсів на заходи, спрямовані на стабілізацію та розвиток економіки. Тому є необхідність перегляду механізмів організації та фінансування видатків бюджету. Також в переважній більшості видатки спрямовуються на поточне фінансування, а питома вага капітальних видатків бюджету громади у 2022 р. становила лише 4,7 %. Тому існує необхідність проведення комплексних реформ у економіці та бюджетній сфері, що дозволить поступово збільшувати темпи економічного росту, створювати умови для ефективного розвитку малого і середнього бізнесу, підвищувати якість надання соціальних послуг та посилювати соціальний захист громадян.

2.2. Оцінювання впливу формування бюджету Красилівської міської територіальної громади на її економічний розвиток

Місцевий економічний розвиток — це процес взаємодії та синергії дій органу місцевого самоврядування, бізнес-спільноти, інституцій громадянського суспільства та інституційних партнерів, активних мешканців громади з метою сталого соціально-економічного розвитку громади та підвищення якості життя її мешканців.

Красилівська міська рада є органом місцевого самоврядування, що представляє Красилівську міську територіальну громаду та здійснює від її імені та в її інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування. До його основних завдань входить: залучення населення до участі у вирішенні питань місцевого значення; володіння, використання та управління комунальною власністю; забезпечення комплексного соціально-економічного та культурного розвитку території; надання соціальних послуг населенню; забезпечення законності, громадської безпеки, правопорядку, охорона прав, свобод і законних інтересів громадян; соціальний захист населення, сприяння працевлаштуванню громадян; захист прав місцевого самоврядування.

Поточний економічний стан об'єднаної територіальної громади в найбільш загальному виразі відображається в її паспорті (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. Економічні показники Красилівської міської територіальної громади

№ з/п	Найменування показника	Значення показника
1	2	3
1.	Чисельність населення станом на 1 січня 2023 р. у тому числі дітей:	29150
	дошкільного віку	1768
	шкільного віку	3738
	учнів, що здобувають освіту в закладах загальної середньої освіти, розташованих на території спроможної територіальної громади	3435

Продовження табл. 2.4.

1	2	3
2.	Кількість населених пунктів, що входять до складу спроможної територіальної громади	31
3.	Розрахунковий обсяг доходів спроможної територіальної громади ($D = D_1 + D_2 + D_3 - D_4$), гривень	186245001
	у тому числі:	
	сформованих відповідно до статті 64 Бюджетного кодексу України (D_1)	186245001
	бюджету розвитку (D_2)	0
	базова дотація (D_3)	0
	реверсна дотація (D_4)	0
4.	Розрахунковий індекс податкоспроможності бюджету спроможної територіальної громади	1,0
5.	Розрахункова частка місцевих податків та зборів у доходах бюджету ($D_1 + D_2$) спроможної територіальної громади, відсотків	25,82
6.	Площа території спроможної територіальної громади, кв. кілометрів	438,65
7.	Кількість закладів, що утримуються за рахунок бюджету органів місцевого самоврядування	117
	у тому числі:	
	Навчально-виховний комплекс	1
	закладів загальної середньої освіти I—III ступеня	9
	закладів загальної середньої освіти I—II ступеня	7
	гімназії	3
	закладів загальної середньої освіти I ступеня	0
	закладів дошкільної освіти (в т.ч. 3 заклади є структурними підрозділами ЗОШ)	19
	закладів позашкільної освіти	2
	закладів культури	47
	закладів фізичної культури	0
	фельдшерсько-акушерських пунктів	20
	амбулаторій, поліклінік	6
	лікарень	1
	станцій швидкої допомоги	0
8.	Наявність приміщень для розміщення державних органів, установ, що здійснюють повноваження щодо:	
	правоохоронної діяльності	в наявності
	реєстрації актів цивільного стану та майнових прав	в наявності
	пенсійного забезпечення	в наявності
	соціального захисту	в наявності
	пожежної безпеки	в наявності
	казначейського обслуговування	в наявності
9.	Наявність приміщень для розміщення органів місцевого самоврядування	в наявності
10.	Наявність центру надання адміністративних послуг	ЦНАП КМР

*Примітка. Складено автором за даними [36].

Найважливішою характеристикою стану територіальної громади є соціально-економічний розвиток території, на якій вона функціонує. Доходи місцевих бюджетів, як результат розподілу та перерозподілу ВВП, є пріоритетним джерелом формування фінансової спроможності органів місцевого самоврядування. Саме фінансова спроможність міської територіальної громади передбачає її фінансове забезпечення на рівні, що є достатнім для сталого розвитку громади, подолання диспропорцій з урахуванням особливостей її потенціалу щодо пристосування до умов ринкового механізму.

Для оцінки рівня потенціалу Красилівської міської територіальної громади підтримувати високоякісне надання публічних послуг населенню на відповідній території визначимо показник податкоспроможності громади. Індекс податкоспроможності визначає рівень податкоспроможності відповідного місцевого бюджету порівняно з аналогічним середнім показником у всіх зведених місцевих бюджетах України в розрахунку на одну людину. Механізм вирівнювання передбачає, що місцеві бюджети отримують базову дотацію, якщо рівень індексу податкоспроможності є нижчим значення 0,9 від середнього показника по Україні (у розмірі 80 % суми, необхідної для досягнення значення індексу 0,9). Для місцевих бюджетів з індексом податкоспроможності від 0,9 до 1,1 вирівнювання не здійснюється (не надається базова і не перераховується реверсна дотація). Із бюджетів громад, в яких індекс податкоспроможності перевищує 1,1, вилучаються кошти до державного бюджету (реверсна дотація) в обсязі 50 % від суми, що перевищує значення індексу податкоспроможності [21]. Індекс податкоспроможності визначається як відношення обсягу надходжень з податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) на 1 жителя громади до відповідного середнього показника по Україні [21]:

$$\text{Індекс податкоспроможності} = \frac{\text{Надходження ПДФО на 1 жителя території}}{\text{Надходження ПДФО на 1 жителя по Україні}}; \quad (2.1)$$

Динаміку індексу податкоспроможності Красилівської міської територіальної громади у 2018-2022 рр. показано на рис. 1.2., з якого видно, що територіальна громада за аналізований період не є податкоспроможною, адже індекс податкоспроможності в 2018-2022 рр. нижчий від 0,9 та коливається в межах 0,64-0,78. Податкова спроможність територіальної громади показує рівень її фінансової автономії, проте політика фінансового вирівнювання не може бути ефективною без забезпечення реальної, а не декларативної фінансової автономності місцевих бюджетів та виваженого чіткого розмежування обов'язків між центром і регіонами.

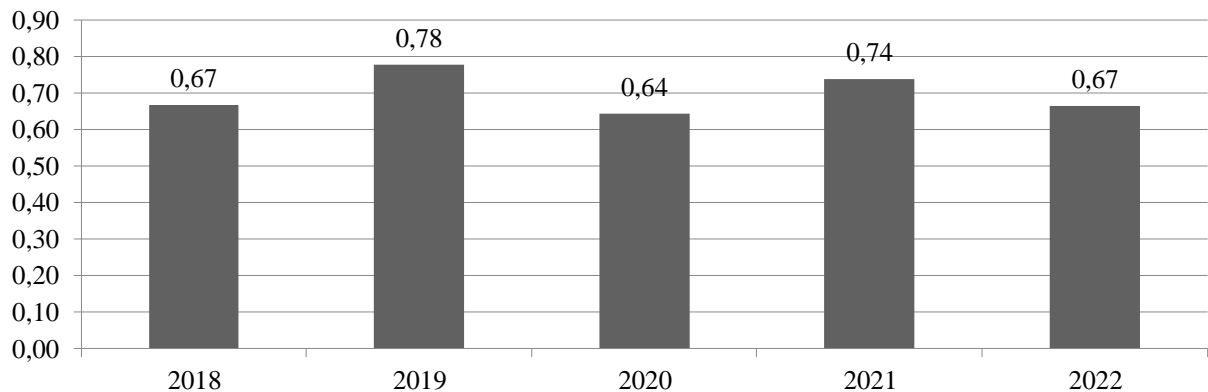

Рисунок 2.10 – Динаміка індексу податкоспроможності Красилівської міської територіальної громади в 2018-2022 рр.

*Примітка. Складено автором за даними [18;5].

Для оцінки рівня потенціалу та здатності Красилівської міської територіальної громади задовольнити інтереси жителів в сферах життєдіяльності на відповідній території визначимо рівень фінансової спроможності відповідно до Методичних рекомендацій щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад, що підготовлено в рамках робочої групи з фінансових питань офісу підтримки реформи децентралізації при Мінрегіоні та є результатом спільної роботи фахівців Мінрегіону, фахівців і експертів у сфері місцевих фінансів, асоціацій органів місцевого самоврядування [25]. Згідно з цією методикою аналіз фінансової спроможності територіальних громад базується на основі індикаторів

потенціалу громади, враховуючи отримані з державного бюджету міжбюджетні трансферти, та визначенням їхніх порогових значень.

Кожен показник індексу розвитку потенціалу територіальної громади має відповідні значення, що характеризують рівень спроможності територіальної громади. Діапазон значень кожного індикатора вимірюється від 0,5 до 1. Окремі показники містять пороговий (критичний – мінімальний або абсолютно низький рівень значення того, чи іншого показника територіальної громади) ступінь та мають значення критерію 0,1.

Для визначення індексу розвитку потенціалу територіальної громади використовується такі показники [25]:

а) доходи загального фонду в розрахунку на 1 мешканця (співвідношення обсягу доходів загального фонду без урахування трансфертів до кількості жителів відповідної громади, у гривнях). Показник визначає суму коштів доходів загального фонду, яка припадає на кожного мешканця;

б) частка видатків на утримання апарату ради територіальної громади та її виконавчих органів у бюджеті територіальної громади (співвідношення видатків на утримання апарату ради територіальної громади та її виконавчих органів до суми доходів загального фонду без урахування трансфертів, у відсотках). Показник дозволяє переглянути надмірні витрати коштів на утримання та забезпечення функціонування органів місцевого самоврядування;

в) капітальні видатки в розрахунку на 1 мешканця (співвідношення обсягу капітальних видатків бюджету територіальної громади до кількості мешканців відповідної територіальної громади, у гривнях). Показник визначає скільки припадає на 1 жителя громади коштів, які спрямовуються на придбання обладнання і предметів довгострокового користування, враховуючи земельні ресурси, нематеріальні активи, капітальні інвестиції, капітальний ремонт та інше. Показник відображає суму коштів, яка витрачається на розвиток територіальної громади;

г) рівень дотаційності бюджету територіальної громади (співвідношення обсягу базової чи реверсної дотації до загальної суми доходів загального фонду бюджету територіальної громади з дотаціями, але без урахування субвенцій з державного бюджету, у відсотках). Показник відображає рівень залежності територіальної громади від дотаційних ресурсів державного бюджету;

д) питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету територіальної громади (відсоткова частка проведених із загального фонду бюджету видатків на заробітну плату з нарахуваннями в обсязі видатків загального фонду бюджету без трансфертів, перерахованих з бюджету територіальної громади до інших бюджетів, у відсотках). Показник демонструє рівень гнучкості структури видатків територіальної громади, можливість територіальної громади перерозподіляти та спрямовувати кошти на розвиток та інші цілі;

е) видатки на культуру, фізичну культуру і спорт в розрахунку на 1 мешканця (співвідношення обсягу видатків загального фонду на культуру, фізичну культуру і спорт із кількістю мешканців відповідної територіальної громади, у гривнях). Показник характеризує збалансованість розвитку територіальної громади, зокрема, обсяг коштів виділених на розвиток духовних і фізичних потреб мешканців як складових гармонійного розвитку територіальної громади;

ж) частка доходів територіальної громади за рахунок трансфертів з державного бюджету (співвідношення обсягу трансфертів з державного бюджету до обсягу доходів загального та спеціального фондів бюджету територіальної громади, у відсотках). Показник характеризує рівень залежності територіальної громади від трансфертів з державного бюджету та визначає можливість громади виконувати свої видаткові повноваження за рахунок використання власних коштів, її незалежність від інших джерел;

з) частка місцевих податків і зборів у дохідній частині загального фонду бюджету територіальної громади (співвідношення місцевих податків і

зборів до обсягу доходів загального фонду (без трансфертів) бюджету територіальної громади, у відсотках). Показник дозволяє переглянути обсяг наповнення бюджету територіальної громади за рахунок місцевих податків і зборів.

Результати розрахунку вказаних показників розвитку потенціалу Красилівської міської територіальної громади відображено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5. Динаміка показників розвитку потенціалу Красилівської міської територіальної громади за 2018-2022 рр.

№ з/п	Показники	2018	2019	2020	2021	2022
1.	Доходи загального фонду з розрахунку на 1 мешканця, тис грн	6,54	7,25	6,19	9,59	9,13
2.	Частка видатків на утримання апарату ради ТГ та її виконавчих органів у бюджеті ТГ, без трансфертів, %	21,61	18,20	13,71	10,53	11,17
3.	Капітальні видатки з розрахунку на 1 мешканця, тис грн	0,80	0,80	0,42	1,30	0,43
4.	Рівень дотаційності бюджету територіальної громади, %	3,82	2,64	1,66	1,36	0,64
5.	Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету ТГ, %	65,12	68,34	61,68	63,84	66,12
6.	Видатки на культуру, фізичну культуру і спорт з розрахунку на 1 мешканця, тис грн	0,45	0,46	0,39	0,51	0,43
7.	Частка доходів громади за рахунок трансфертів з державного бюджету, %	42,51	40,85	35,59	43,28	29,77
8.	Частка місцевих податків і зборів у дохідній частині загального фонду бюджету ТГ, без трансфертів, %	14,02	15,28	17,37	15,92	17,92

*Примітка. Складено автором за даними [5].

Дані відображені в табл. 2.5 свідчать про те, що рівень доходів на одного мешканця зростає з 2018 по 2021 рік, але у 2022 році відбувся спад цього показника. За аналізований період спостерігається стабільне зменшення частки видатків на апарат ради та виконавчих органів у бюджеті територіальної громади. Видатки на капітальні проекти показують значне зростання у 2021 році, але в 2022 році спостерігається стрімке зменшення. Частка дотацій у загальних доходах територіальної громади поступово зменшується, що свідчить про зменшення залежності від державних

трансфертів. Частка витрат на заробітну плату зростає від 2018 до 2022 року, що може свідчити про підвищення важливості цього напрямку у видатках. В 2018-2022 рр. спостерігається відносно стабільне зменшення залежності від трансфертів із державного бюджету. Водночас частка місцевих податків і зборів у загальних доходах зростає, що може свідчити про більшу самостійність громади у забезпеченні фінансів.

Розрахунок значень вказаних показників з метою визначення інтегрального індикатора здійснюється за допомогою середнього значення таким чином, щоб значення індикаторів потрапляли в зіставні за величиною інтервали. Кожен показник є коефіцієнтом, що визначає значення індикатора в порівнянні з аналогічним середнім показником по всіх територіальних громадах України відповідної категорії (середні показники окремо по міських, селищних та сільських територіальних громадах). Критерії оцінювання коефіцієнтів та їх значення зазначено в табл. Б.1. Додатку Б.

Розрахунок інтегрального індикатора здійснюється як середнє арифметичне значення усіх показників. Відповідно до визначеного значення інтегрального індикатора рівень розвитку потенціалу територіальної громади визначається як [25]:

- високий (В)- величина індикатора більше 1,3;
- оптимальний (О)- величина індикатора в межах від 1,15 до 1,3;
- задовільний (З) - величина індикатора в межах від 0,85 до 1,15;
- помірний (П) - величина індикатора в межах від 0,7 до 0,85;
- низький (Н)- величина індикатора в межах від 0,55 до 0,7;
- критичний (К) - величина індикатора менше 0,55.

Далі, щоб отримати результати розрахунку інтегрального індикатора фінансової спроможності Красилівської міської територіальної громади (табл. 2.6.) слід показники розвитку потенціалу громади, що обчислені в табл. 2.5 порівняти з аналогічними середніми показниками відповідної категорії по всіх територіальних громадах України.

Таблиця 2.6. Результати розрахунку інтегрального індикатора фінансової спроможності Красилівської міської територіальної громади

№ з/п	Показники	2018	2019	2020	2021	2022
1.	Доходи загального фонду з розрахунку на 1 мешканця	0,53	0,59	0,61	0,79	0,71
2.	Частка видатків на утримання апарату ради ТГ та її виконавчих органів у бюджеті ТГ, без трансфертів	2,16	1,52	1,20	0,94	1,02
3.	Капітальні видатки з розрахунку на 1 мешканця	0,80	0,80	0,60	0,87	0,43
4.	Рівень дотаційності бюджету територіальної громади	0,79	0,53	0,33	0,30	0,15
5.	Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету ТГ	1,26	1,31	1,18	1,29	1,25
6.	Видатки на культуру, фізичну культуру і спорт з розрахунку на 1 мешканця	0,88	0,89	0,74	0,78	0,78
7.	Частка доходів громади за рахунок трансфертів з державного бюджету	0,74	0,88	1,05	1,07	1,21
8.	Частка місцевих податків і зборів у дохідній частині загального фонду бюджету ТГ, без трансфертів	1,19	1,08	0,98	0,89	1,05
9.	Інтегральний індикатор фінансової спроможності	1,04	0,95	0,83	0,87	0,82
10.	Рівень розвитку фінансового потенціалу ТГ	3	3	П	3	П

*Примітка. Складено автором за даними [5].

За результати розрахунку інтегрального індикатора фінансової спроможності Красилівської міської територіальної громади, рівень розвитку її фінансового потенціалу в 2018-2019 рр, 2021 р. можна оцінити як задовільний, а в 2020 р. та 2022 р. – як помірний.

Таким чином, методика розрахунку інтегрального індикатора фінансової спроможності ОТГ може використовуватися органами місцевого самоврядування під час прийняття управлінських рішень, проведення аналізу фінансової спроможності територіальних громад, пошуку шляхів зміцнення їх матеріальної основи, забезпечення збалансованості та стійкості фінансової системи місцевого самоврядування, зокрема, у сфері надання публічних послуг.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ КРАСИЛІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Напрями удосконалення формування бюджету Краси́лівської міської територіальної громади

Розбудова фінансової системи України у відповідності до ринкових умов господарювання сприяє поступовому втіленню політики адміністративної та економічної децентралізації спрямованої на набуття громадами більшої самостійності. Разом з тим, розширення повноважень органів місцевого самоврядування передбачає підвищення їх відповідальності, в тому числі, за стан фінансового забезпечення територіальної громади. Це зумовлює об'єктивну необхідність вирішення проблем формування бюджету Краси́лівської міської територіальної громади, а також формування його фінансового потенціалу як підґрунтя для соціально-економічного розвитку громади.

Для діючої системи формування доходів бюджету Краси́лівської міської територіальної громади притаманні такі риси, як високий рівень бюджетних коштів; недостатній рівень власних доходів місцевих бюджетів; велика частка трансфертних платежів у доходній частині місцевих бюджетів.

Сьогодні можна виділити такі основні напрями удосконалення формування бюджету Краси́лівської міської територіальної громади та забезпечення спроможності громади (рис. 3.1):

- встановлення та адміністрування місцевих податків і зборів – враховуючи те, що Податковим кодексом України органам місцевого самоврядування надано широкі повноваження у сфері встановлення саме місцевих податків та зборів, а також значне розширення складу місцевих податків та їх питомої ваги в обсягах доходів місцевих бюджетів [10], саме ці податкові платежі є вагомим інструментом наповнення місцевих бюджетів;

Рисунок 3.1 – Напрями удосконалення формування бюджету Красилівської міської територіальної громади

*Примітка. Складено автором.

- розвиток підприємництва на території громади – передбачає активізацію підприємницької активності жителів територіальної громади, залучення інвестиційних ресурсів на територію громади, а також підтримку вже функціонуючих та залучення нових підприємств у громаду; дозволяє максимізувати надходження податків та зборів до бюджету територіальної громади, а також забезпечити відповідний рівень зайнятості на території громади [22];

- розпорядження майном, яке знаходиться у комунальній власності – передбачає можливість отримання доходу від надання майна в оренду або його продажу чи за умови ефективного користування ним; дає можливість отримання додаткових надходжень до місцевого бюджету;

- співробітництво територіальних громад – передбачає взаємодію між окремими територіальними громадами з метою надання відповідних соціальних послуг населенню; дозволяє забезпечити економію на масштабі, тобто ефективне використання фінансових ресурсів;

- управління та розпорядження земельними ресурсами – передбачає вплив органів місцевого самоврядування на визначення функціонально-планувальної структури та можливість пропозицій щодо зміни меж населеного пункту, що дозволяє ефективно використовувати земельні ділянки та залучати інвесторів на територію громади;

- правова культура органів місцевого самоврядування – передбачає забезпечення ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування з населенням та суб'єктами господарювання.

Водночас можна виділити основні напрямки діяльності Красилівської міської територіальної громади для активізації підприємництва на території громади. Серед них [12]:

- стабільна фіскальна політика на місцевому рівні, зокрема в рамках встановлення та адміністрування місцевих податків та зборів;

- стабільність та простота в сфері вирішення юридичних питань;

- забезпечення ефективного землекористування, формування планової та функціональної структури земельних ділянок в межах громади, інформування потенційних інвесторів про можливості використання земель громади;

- можливість ефективного використання комунального майна громади та інформування потенційних інвесторів про ці можливості;

- інформаційна політика та організаційна культура на рівні органів місцевого самоврядування стосовно інвесторів, підтримка бізнес-ініціатив на рівні місцевої влади.

Основні інструменти органів місцевого самоврядування для розвитку підприємництва на території громади можна поділити на такі групи [22]:

- плани та програми економічного характеру, якими керуються органи місцевого самоврядування в процесі розвитку громади і території (стратегія розвитку громади, інвестиційні програми, програми розвитку підприємництва тощо);

- адміністративні та інструменти правового характеру (дозволи, рішення, судові заборони);

- управління майном (управління земельними ділянками та комунальним майном громади через оренду/продаж);

- фінансові інструменти (податкові пільги та звільнення від оподаткування, цінова політика);

- інструменти інституційного характеру (формування підрозділів в складі органів місцевого самоврядування, орієнтованих на місцевий економічний розвиток);

- розвиток інфраструктури (розвиток інфраструктури соціального та технічного характеру) та забезпечення комунікацій;

- інструменти інформаційного характеру (доступність відповідних баз даних, консультування тощо);

- інструменти соціальної політики на місцях (освітні програми, соціальний захист населення).

Використання зазначених інструментів дозволяє органам місцевого самоврядування досягти відповідних результатів. Проте, ключовим питанням в даному випадку виступає саме застосування інструментів активізації підприємництва в довгостроковій перспективі для створення послідовної політики підтримки розвитку бізнесу на території громади. Відсутність чіткого бачення напрямків досягнення мети супроводжується значними коливаннями та нестабільністю політики розвитку підприємництва, що характеризується низькотривалими ефектами та відсутністю змоги реалізувати тривалі ініціативи. Органи місцевого самоврядування, маючи широкий набір інструментів активізації підприємництва, рідко застосовують їх у формі єдиної продуманої стратегії.

Для вирішення проблеми залежності бюджету Красилівської міської територіальної громади від трансфертів з Державного бюджету необхідне залучення потенційних джерел фінансових ресурсів. Тому варто задуматись про вихід на ринки запозичень, а також залучення інвестицій та інших ресурсів ззовні. У світовій практиці вироблено багато механізмів розподілу витрат і ризиків впровадження проектів у сфері місцевого соціально-економічного розвитку між публічним і приватним сектором, зокрема державно-приватне партнерство, податкові стимули для приватного сектору, концесія, місцеві гарантії тощо [15].

Для удосконалення формування бюджету Красилівської міської територіальної громади слід залучати кредитні ресурси. Кредитні джерела фінансування місцевого соціально-економічного розвитку мають багато потенційних переваг (можливість отримати значні за обсягами фінансові ресурси, які можна повертати поступово протягом тривалого терміну, прискорення розбудови місцевої інфраструктури тощо), але й супроводжуються значними ризиками (можлива неуспішна реалізація проектів, збільшення боргового навантаження на місцевий бюджет та зменшення фінансування поточних видатків, тощо) та певними складнощами у підготовці документів (наприклад, у разі отримання кредиту від

міжнародних фінансових організацій чи додаткових витрат на страхування проекту та його експертизу тощо)

Розвиток навичок залучення фінансових ресурсів з усіх доступних джерел є ключовим фактором успіху у реалізації будь-яких ініціатив у сфері місцевого розвитку. Особливої уваги заслуговує міжмуніципальне співробітництво (ММС) та муніципально-приватне партнерство (МПП) [37].

ММС є відносно новою формою політики місцевого та регіонального розвитку. Її суть полягає в тому, що органи місцевого самоврядування на договірній основі об'єднують свої ресурси та зусилля для вирішення загальних проблем розвитку. Кінцева мета такого співробітництва – підвищення якості життя громад. Міжмуніципальне співробітництво є характерним для децентралізованої територіальної адміністративної системи. Чим вищою є ступінь автономії муніципалітетів, тим більше вони потребують співпраці і тим більше вони можуть співпрацювати.

Основними завданнями ММС є підвищення якості послуг, що надаються громадянам, розвиток місцевої інфраструктури, а також покращення муніципального менеджменту та підвищення ефективності діяльності відповідних органів місцевого самоврядування.

Отже, органи місцевого самоврядування, які беруть участь у міжмуніципальному співробітництві, можуть очікувати конкретні переваги, серед яких слід виділити наступні:

- ОМС можуть об'єднувати свої ресурси, якщо це допомагає їм покращити ефективність своєї роботи. Разом ОМС можуть зробити те, чого вони ніколи не змогли б досягнути поодиночі; вони можуть надавати нові послуги або підвищити якість послуг, які вже надаються ними громадянам. В окремих країнах навіть існують законодавчі вимоги щодо надання певних послуг (наприклад, утилізація відходів, водопостачання, транспорт та економічний розвиток) саме у форматі ММС.

- Більший за кількістю споживачів «ринок» сприяє зменшенню витрат; партнерські органи місцевого самоврядування можуть обмінюватись

знаннями та досвідом у наданні окремих послуг, що робить їх надання більш ефективною справою.

- Покращується здатність залучати приватні інвестиції та брати участь у проектах публічно приватного партнерства; стає можливим укладання більш вигідних контрактів з приватними компаніями.

Серед економічних переваг ММС можна виділити також наступні [11]:

- покращується здатність освоєння інвестицій та довіра з боку кредиторів, завдяки чому можна швидше отримувати позики та залучати кошти з фондів ЄС та інших зовнішніх джерел;

- з'являється можливість реорганізувати адміністративні послуги: залучити більш кваліфікований персонал, здійснити мобілізацію існуючих ресурсів;

- спільна робота над завданням економічного зростання та підвищення прозорості сприяють створенню нових робочих місць та залученню інвестицій краще, ніж фрагментарні дії окремих ОМС.

Досвід багатьох країн свідчить, що органи місцевого самоврядування (територіальні громади базового рівня) ніколи не є абсолютно самодостатніми, незалежно від їх площі та чисельності населення [19]. У зв'язку з цим ММС є актуальною та інноваційною формою діяльності багатьох ОМС. ММС є логічним рішенням для нейтралізації наслідків нераціонального розподілу функцій та ресурсів між ОМС, недосконалої організації територіальної влади, адже воно:

- зменшує виробничі витрати та забезпечує заощадження коштів завдяки обсягам діяльності (збільшення кількості одиниць “продукції” по відношенню до виробничих витрат);

- посилює переговорні позиції відповідних органів місцевого самоврядування, зокрема, у питаннях збільшення кількості користувачів/отримувачів послуг;

- зменшує кількість осіб, які отримують послуги «за ціною нижче собівартості» (завдяки розширенню сфери дії);

- збільшує «власні» інвестиційні ресурси громад-учасниць (через об'єднання їх (обмежених) фінансових ресурсів);
- підвищує рівень довіри серед кредиторів та здатність залучати зовнішнє фінансування як від держави, так і від приватних партнерів (завдяки покращенню співвідношення між витратами та вигодами проектів).

Відповідно до обраної організаційної моделі співробітництва ММС може мати наявні економічні, фінансові, соціальні ефекти (відсутність необхідності розширення інфраструктури, спільне використання коштів та муніципального майна, кращий ступінь використання техніки та обладнання, заощадження коштів через спільні закупки та їх більший обсяг, логістичні переваги через планування спільних транспортних маршрутів, залучення спеціалізованих кадрів для виконання певних робіт тощо).

Таким чином, визначаючи розвиток підприємництва як один з основних напрямів діяльності Красилівської міської територіальної громади та наповнення її бюджету, можна зазначити про невикористання органами влади на рівні громади усіх можливих інструментів економічного стимулювання не дозволяє отримати відповідні результати. Умовою економічного стимулювання має стати формування стратегічного бачення в питанні розвитку підприємництва та залученні інвесторів.

3.2. Прогнозування структури дохідних джерел наповнення бюджету

Відсутність значного досвіду функціонування ОТГ призвело до неправильного розподілу коштів та їх функціонального використання більшістю ОТГ України. Враховуючи, що для діючої системи формування доходів бюджету Красилівської міської територіальної громади притаманні недостатній рівень власних доходів місцевих бюджетів та велика частка

трансфертних платежів у доходній частині місцевих бюджетів, необхідно дослідити питання стосовно правильного і ефективного моделювання доходів ОТГ та водночас використання раціональних джерел інформації.

У процесі дослідження встановлено, що створення раціональних джерел інформації в ОТГ базується на принципах: виявлення інформаційних потреб і визначення способів ефективного їх задоволення, об'єктивність відображення процесів виробництва, обігу, розподілу та споживання, використання природних, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, єдність інформації різних звітних джерел (бухгалтерської, фінансової, податкової, статистичної та оперативної звітності), а також планових даних, ліквідація дублювання в первинній інформації, швидкість інформації, що забезпечується використанням нових засобів зв'язку [3].

У цьому контексті, одним з важливих етапів організації аналітичної роботи в рамках ОТГ є перевірка вихідних даних. Вивчення інформації, її аналіз використовується у трьох напрямках: синтаксичному, семантичному, прагматичному. Синтаксична оцінка економічної інформації пов'язана зі знаковою системою, із символічною інформаційною мовою, яка може видозмінюватися при вдосконаленні електронно-обчислювальної техніки. Семантичний аналіз економічної інформації пропонує вивчати і оцінювати зміст її інформаційних програм і підпрограм. Прагматична оцінка економічної інформації визначає її доцільність для тих чи інших практичних цілей, для вирішення управлінських завдань ОТГ.

Погоджуємося з думкою дослідників цього питання [3; 10; 12], що органи місцевого самоврядування ОТГ великих адміністративно-територіальних одиниць створюватимуть самостійно веб-ресурси з надання електронних адміністративних послуг, однак це потребуватиме значних фінансових ресурсів. У зв'язку з цим, створення локальних обчислювальних та корпоративних мереж є базовим елементом ІТ інфраструктури органів місцевого самоврядування ОТГ. При цьому, варто раціонально підходити до питання поєднання провідної та безпроводної складових цих мереж,

враховувати різні параметри цього процесу, зокрема: обсяги інформації, що передаватиметься, захист інформації тощо.

Пошук та розробка ефективних моделей для оцінювання доходів об'єднаних територіальних громад, дозволить останнім забезпечити стабільну стратегію управління фінансами. У цьому контексті, адаптовано модель планування доходної частини бюджету ОТГ, яка запропонована до використання [3]. Моделювання доходів бюджету пропонуємо здійснювати за трьома складовими елементами та послідовністю їх використання (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Концепція моделювання прогнозування бюджету ОТГ

*Примітка. Складено автором.

Очевидно, доходи об'єднаних територіальних громад повинні бути в достатньому обсязі для вирішення важливих соціально-економічних завдань. Відповідно, прогнозування доходів ОТГ є надзвичайно актуальним питанням, яке пов'язано з необхідністю розроблення та практичного застосування новітніх методів та моделей, які б дозволили отримати найбільш точні та достовірні прогнозні дані про доходи та видатки ОТГ, що у кінцевому результаті дозволить суттєво зменшити суб'єктивність процедури їх збалансування.

У загальному вигляді модель формування доходної частини бюджету ОТГ зводиться до такого вигляду:

$$Dr = \sum((A_{PDF} PDF + A_{AZ} AZr + D_{Sr}) + \sum DSf_i) \quad (3.1)$$

де Dr – дохідна частина бюджету ОТГ;

PDF – податок з доходів фізичних осіб;

A_{Zr} – неподаткові надходження;

D_{Sr} – обсяги дотацій і субвенцій, наданих ОТГ.

A_{PDF} , A_{AZ} - відповідно частки надходжень від податку на доходи фізичних осіб та адміністративних зборів і платежів, що зараховуються до бюджету;

DSf_t - доходи і-ї статті бюджету ОТГ.

Застосування даної моделі дозволяє визначити та оцінити чинники надходжень до бюджету. Практичне застосування даної моделі базується на використанні методів рухомого середнього та експоненційного згладжування. Метод рухомого середнього застосовується переважно тоді, коли необхідно отримати дуже точні значення прогнозу але на короткостроковий період [3]. Розрахункова формула, яка характеризує даний метод зводиться до такого вигляду:

$$K_{t+1} = (R_t + R_{t+1} + R_{t-1} + \dots + R_{t-n-1}), \quad (3.2)$$

де K_{t+1} - прогноз для часового періоду $t+1$;

$R_t, \dots, R_{t-n-1}$ - фактичні значення показника;

N - кількість періодів у часовому ряді.

Більш складним є другий метод – експоненційного згладжування. Його застосування дозволяє отримати прогнозні та планові значення на основі використання значень попереднього прогнозування. Розрахункова формула даного методу зводиться до такого вигляду:

$$F_{t+1} = \alpha x R_t + (1 - \alpha) F_t, \quad (3.3)$$

де F_{t+1} - прогноз для часового періоду $t+1$;

R_t - фактичне значення показника у момент часу t ;

F_t - прогноз, зроблений у момент часу t ; α - константа згладжування ($0 < \alpha < 1$).

Значення константи у нашому випадку рівне 0,3.

Дана модель адаптована до практичної діяльності Красилівської ОТГ, зокрема при оцінюванні доходної частини бюджету. У контексті розглянутих методів розраховано прогнозні значення доходної частини бюджету Красилівської міської територіальної громади, а отримані результати зведено у таблиці 3.1. Вихідними інформаційними даними є окремі показники бюджету по доходах Красилівської міської територіальної громади за 2018-2022 рр.

Таблиця 3.1. Фактичні значення показників надходжень до бюджету Красилівської міської територіальної громади за 2018-2022 рр., тис грн

№ з/п	Показники	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
1.	Податкові надходження	99797,1	116792,9	119289,9	161890,5	182974,4
2.	Податок з доходів фізичних осіб	69893,60	81816,90	82891,40	111732,27	128202,60
3.	Неподаткові надходження	4204,4	7073,1	4410,0	8689,0	8296,7
4.	Доходи від операцій з капіталом	6,1	886,2	82,1	945,6	200,9
5.	Офіційні трансферти	74526,3	79409,3	66802,5	123005,7	79185,7
6.	Цільові фонди	61,1	45,4	63,8	50,7	54,4
7.	Доходна частина бюджету	178595,0	204207,0	190648,3	294581,5	270712,1

*Примітка. Складено автором за даними [5].

Далі здійснимо прогноз податкових надходжень до бюджету Красилівської міської територіальної громади станом на 2023 рік. Встановлено, що прогнозне значення обсягу сумарних податкових надходжень станом на 2023 р. становить 310131,4 тис грн, що на 39419,3 тис грн менше значення попереднього року. Аналогічним чином за допомогою методу рухомого середнього спрогнозовано інші статті надходжень, необхідні для застосування обраної моделі.

Прогнозні показники надходжень бюджету Красилівської міської територіальної громади наведені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2. Прогнозні показники надходжень до бюджету Красилівської міської територіальної громади на 2023 р., тис грн

№ з/п	Показники	2023
1.	Податкові надходження	199584,6
2.	Податок з доходів фізичних осіб	138867,4
3.	Неподаткові надходження	9474,8
4.	Доходи від операцій з капіталом	558,9
5.	Офіційні трансферти	100460,5
6.	Цільові фонди	52,6
7.	Дохідна частина бюджету	310131,4

*Примітка. Складено автором.

За результатами застосування моделі бачимо, що загальний обсяг доходів бюджету в 2023 році порівняно з 2022 роком зросте на 14 %. Така ситуація є наближеною до реальної, адже як показують фактичні дані бюджету досліджуваної ОТГ його фактичне виконання мало у більшості випадках відхилення у сторону зростання.

Відомо, що найбільш доцільним є планування бюджету на середньострокову перспективу. Відповідно, наступним кроком є визначення формування планових показників на 2024 рік (табл. 3.3). У даному випадку застосовується модель експоненційного згладжування, особливістю якої є урахування попередньо визначених прогнозних значень досліджуваних показників. За результатами прогнозування на 2024 рік бачимо, що загальний обсяг доходів бюджету в 2024 році порівняно з 2023 роком зросте на 8 %.

Окрім цього апробована модель бюджетного прогнозування дозволяє визначити структуру доходів ОТГ, які впливають на формування доходної частини бюджету на середньострокову та короткострокову перспективу.

Таблиця 3.3. Прогнозні показники надходжень до бюджету Красилівської міської територіальної громади на 2024 р., тис грн

№ з/п	Показники	2024
1.	Податкові надходження	220729,8
2.	Податок з доходів фізичних осіб	153520,7
3.	Неподаткові надходження	10454,8
4.	Доходи від операцій з капіталом	603,8
5.	Офіційні трансферти	105752,0
6.	Цільові фонди	51,8
7.	Дохідна частина бюджету	337592,2

*Примітка. Складено автором.

Графічна інтерпретація прогнозних значень доходної частини Красилівської міської територіальної громади наведена на рис. 3.2.

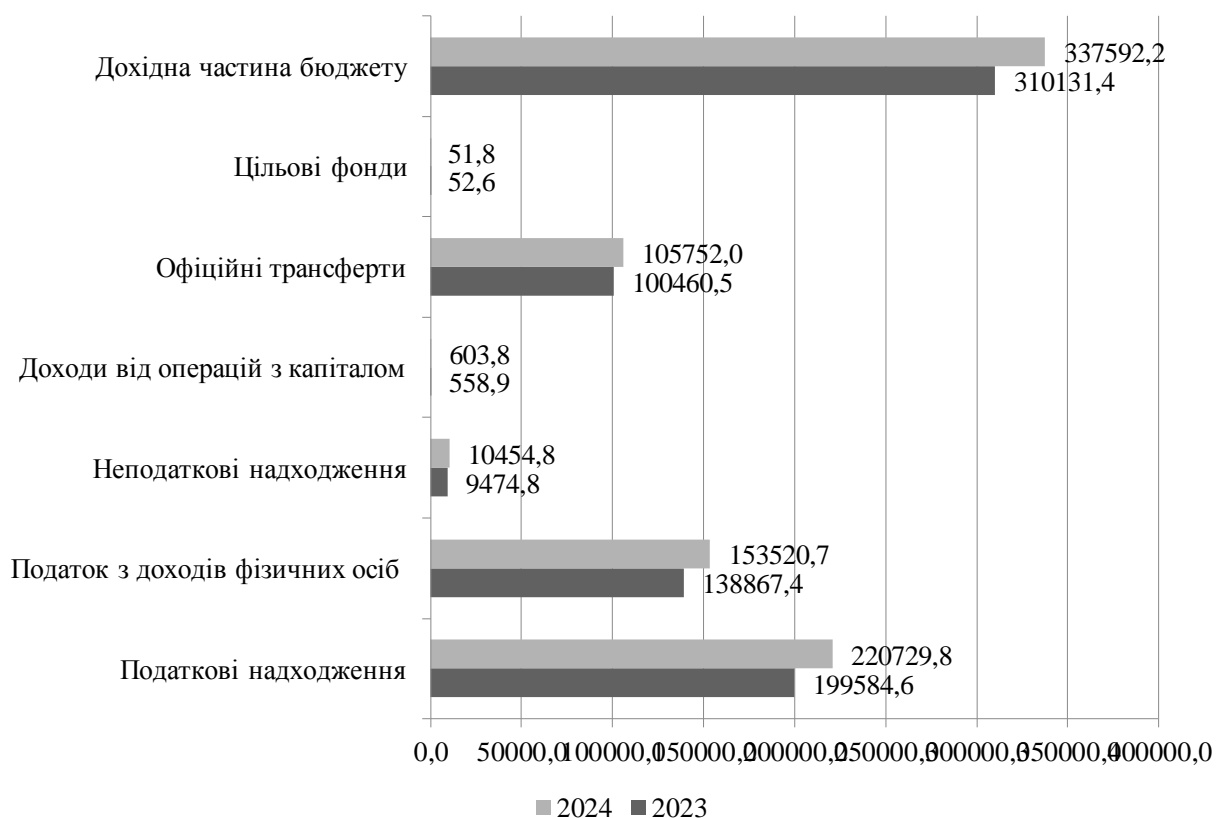

Рисунок 3.2 – Графічна інтерпретація прогнозних значень доходної частини Красилівської міської територіальної громади, тис грн

*Примітка. Складено автором.

Отже, розглянута та апробована модель бюджетного планування, дозволяє якісно та оперативно підготувати інформаційні дані, необхідні для прийняття важливих управлінських рішень, що безпосередньо пов'язані із забезпеченням соціально-економічного розвитку громади.

Застосування моделі планування доходів бюджету у практичній діяльності об'єднаних територіальних громад, зокрема Красилівської міської територіальної громади дозволить об'єктивно та своєчасно визначити і оцінити проблеми, пов'язані із соціально-економічним розвитком громади та на цій основі прийняти правильні управлінські рішення стосовно подальшої успішної діяльності.

ВИСНОВКИ

Здійснивши наукове обґрунтування теоретичних аспектів та практичних рекомендацій щодо удосконалення формування бюджету Красилівської міської територіальної громади виявлено такі результати дослідження:

1. Означено сутність бюджету ОТГ, який слід трактувати як фінансовий план, що містить систему соціально-економічних заходів, які впроваджуються органами місцевого самоврядування у визначеній законом процедурі та формі та забезпечують виконання завдань і функцій у відповідній територіальній громаді протягом бюджетного періоду. Виявлено значення бюджету ОТГ на трьох рівнях: 1) на рівні державних фінансів (інструмент перерозподілу ВВП; складовий елемент бюджетної системи; засіб реалізації бюджетної та фінансової політики; фінансова основа покриття державних видатків); 2) на рівні місцевих фінансів (інструмент реалізації регіональної політики; джерело фінансового забезпечення виконання функцій органами місцевого самоврядування; фінансовий базис покриття регіональних потреб; відображення результатів фінансового планування територіальних утворень); 3) на рівні територіальної громади (фінансова самостійність територій; подолання регіональних диспропорцій в економіці; зростання економічної активності територій; зростання інвестиційної діяльності на місцях; підвищення рівня життя населення).

2. Визначено джерела формування доходів бюджету об'єднаної територіальної громади, зокрема податкові надходження (загальнодержавні податки, які згідно із законодавством закріплені за місцевими бюджетами, місцеві податки та збори, а також відрахування від загальнодержавних податків); неподаткові надходження (кошти, отримані від власних засобів муніципального утворення, які створюються за рахунок діяльності підприємств та організацій, що перебувають у власності територіальних громад, та оплата за послуги, які надають органи місцевого самоврядування,

а також місцеві позики); доходи від операцій з капіталом (доходи від продажу капітальних активів (основних фондів, державних запасів і резервів, землі); трансферти (кошти, одержані від інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі). Бюджет об'єднаної територіальної громади складається із загального та спеціального фондів. Структуру доходів територіальних громад за економічним призначенням умовно поділяють на власні (ті, які органи місцевого самоврядування можуть «заробити») та передані (ті, які місцевим бюджетам передають з державного бюджету на безповоротній основі, тобто міжбюджетні трансферти). Місцевий бюджет поділяється на поточний бюджет і бюджет розвитку. Дослідження джерел формування доходів бюджетів ОТГ дає можливість виявити сильні та слабкі сторони громади, знайти додаткові можливості наповнення бюджету задля забезпечення фінансової спроможності територіальної громади.

3. Проведений аналіз виконання бюджету Красилівської міської територіальної громади Хмельницької області за доходами продемонстрував, що доходи досліджуваного бюджету більш як на 55-67 % сформовані за рахунок податкових надходжень, частка яких на кінець 2022 р. становила 67,6 %, частка офіційних трансфертів становить у межах 29,3-41,8 %, зокрема в 2022 р. вона складала 29,3 %, що менше порівняно з 2021 р. на 12,5%. Неподаткові надходження представлені адміністративними зборами за орендною платою за користуванням комунальним майном. Визначено основні риси діючої системи формування доходів бюджету Красилівської міської територіальної громади, зокрема це: високий рівень бюджетних коштів; недостатній рівень власних доходів місцевих бюджетів; велика частка трансфертних платежів у доходній частині місцевих бюджетів.

Виявлено щорічне зростання видаткової частини бюджету Красилівської міської територіальної громади. При цьому сфера освіти залишається у Красилівській міській територіальній громаді пріоритетним

напрямок фінансування упродовж років. Обсяг та частка видатків бюджету громади на економічну діяльність хоча й зростає, однак їх питома вага у структурі видатків бюджету незначна. Сьогодні потрібно значно більше бюджетних ресурсів на заходи, спрямовані на стабілізацію та розвиток економіки. Тому є необхідність перегляду механізмів організації та фінансування видатків бюджету. Також в переважній більшості видатки спрямовуються на поточне фінансування, а питома вага капітальних видатків бюджету громади у 2022 р. становила лише 4,7 %.

4. На основі визначення індексу податкоспроможності зроблено оцінку економічного розвитку Красилівської міської територіальної громади у 2018-2022 рр. та встановлено, що територіальна громада за аналізований період не є податкоспроможною, адже індекс податкоспроможності в 2018-2022 рр. нижчий від 0,9 та коливається в межах 0,64-0,78. За результати розрахунку інтегрального індикатора фінансової спроможності Красилівської міської територіальної громади, рівень розвитку її фінансового потенціалу в 2018-2019 рр, 2021 р. можна оцінити як задовільний, а в 2020 р. та 2022 р. – як помірний.

5. Визначено ключові орієнтири розвитку бюджету Красилівської міської територіальної громади: нарощення дохідної бази місцевих бюджетів; забезпечення ефективного здійснення видатків з бюджетів територіальних громад; удосконалення надання міжбюджетних трансфертів, на основі виділення яких згруповано інструменти розвитку бюджетів на місцевому рівні. Серед них: встановлення та адміністрування місцевих податків і зборів; розвиток підприємництва на території громади; розпорядження майном, яке знаходиться у комунальній власності; співробітництво територіальних громад; управління та розпорядження земельними ресурсами; забезпечення правової культури органів місцевого самоврядування.

Акцентовано увагу на необхідності розвитку підприємництва на території громади для забезпечення її фінансової спроможності, що вимагає врахування органами місцевого самоврядування ендогенних та екзогенних

чинників впливу. Визначено три напрями роботи на шляху розвитку підприємництва в громаді: активізацію підприємницької активності жителів, залучення інвестиційних ресурсів та нових підприємств на територію та підтримку вже функціонуючих підприємств.

б. Апробована модель бюджетного прогнозування, дозволяє якісно та оперативно підготувати інформаційні дані, необхідні для прийняття важливих управлінських рішень, що безпосередньо пов'язані із забезпеченням соціально-економічного розвитку громади, дозволяє спрогнозувати важливі показники доходної частини бюджету територіальної громади на середньострокову та короткострокову перспективу.

Застосування моделі прогнозування доходів бюджету у практичній діяльності об'єднаних територіальних громад, зокрема Красилівської міської територіальної громади дозволить об'єктивно та своєчасно визначити і оцінити проблеми, пов'язані із соціально-економічним розвитком громади та на цій основі прийняти правильні управлінські рішення стосовно подальшої успішної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бекерська Д.А. Бюджетне право і бюджетний процес в Україні : навчально-методичний посібник. Одеса: Юридична література, 2004. 208 с.
2. Бечко П.К., Ролінський О.В. Місцеві фінаси. Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2007. 192 с.
3. Бондарчук М.К., Джурик Х.Б. Моделювання доходної частини бюджету об'єднаних територіальних громад. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. 4(2). С.11-15. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/05/VKNU-ES-2019-N4-%D0%A22.pdf>
4. Боронос В.Г. Остріщенко Ю.В. Сучасні реалії планування та виконання видаткової частини місцевих бюджетів. *Механізм регулювання економіки*. 2014. № 1. С. 87–98.
5. Бюджет Красилівської міської територіальної громади. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/2253000000/info/indicators?year=2022&month=12>
6. Бюджетна система: підручник / за ред. д. е. н., проф. В. Г. Дем'янишина, д. е. н., проф. О. П. Кириленко та д. е. н., проф. З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 624 с.
7. Бюджетний кодекс України: Закон України №2456-VI від 08.07.2010р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
8. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. К.: 2017. 119 с.
9. Власюк Н.І., Мединська Т.В., Мельник М.І. Місцеві фінанси: Навчальний посібник. К. : Алерта, 2011. 328 с.
10. Власюк О. С. Пріоритети реформування та напрями перспективного розвитку міжбюджетних відносин в умовах бюджетної децентралізації в Україні. К. : НІСД, 2015. 80 с.

11. Воробйов Ю. М., Когут І. А. Формування фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах підвищення самостійності регіонів: монографія. Мелітополь: Видавництво, 2012. 250 с.
12. Гончаренко М.В. Механізм формування фінансових ресурсів територіальних громад в умовах децентралізації. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. №2(52). URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2017-2/doc/2/03.pdf>
13. Гургула Т.В. Фінансове забезпечення спроможності територіальних громад: проблеми і шляхи вирішення. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2017. Вип. 1 (7). С. 132–136.
14. Десятнюк О., Шаповалов Є. Актуальні питання формування дохідної частини місцевих бюджетів у контексті адміністративно-територіальної реформи в Україні. *Світ фінансів*. 2020. № 3(64). С. 76–86. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2020.03.076>
15. Джурик Х.Б. Зарубіжний досвід фінансування місцевого самоврядування. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2018. № 12. С. 69-74 <https://modecon.mnau.edu.ua>.
16. Європейська хартія про місцеве самоврядування, ратифікована Законом України № 52/97–ВР від 15.07.97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036
17. Єфремова І.І. Місцеві бюджети та бюджети місцевого самоврядування: проблеми правового визначення. *Форум права*. 2009. № 1. С. 157–161
18. Звіти міського голови Красилівської міської територіальної громади. URL: <https://krasyliv-rada.gov.ua/zviti-08-54-23-03-12-2020/>
19. Зелик С. С. Досвід формування бюджетів територіальних громад у країнах з розвинутою економікою. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 34(1). С. 245-250. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_34%281%29__30

20. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). К.: НІОС, 2000. 384 с.
21. Коломієць І. Ф., Пелехатий А. О. Теоретико-практичні аспекти формування об'єднаних територіальних громад в Україні. *Економіка України*. 2017. № 4(665). С. 46–55
22. Крупка М., Кульчицький М., Коваленко В. Трансформація ролі доходів місцевих бюджетів як інструменту бюджетного механізму в контексті децентралізації. *Світ фінансів*. 2018. №3(56). С. 7–18.
23. Лебеда Г. Б. Методичні підходи до побудови комплексу моделей прогнозування доходів бюджету. *Агросвіт*. 2012. № 23. С. 19–23.
24. Лободіна З. М. Бюджетний механізм: концептуальні засади та перспективи модернізації : моногр. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 412 с.
25. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад. URL: <http://surl.li/nzfxj>
26. Місцеві фінанси: підруч. / за ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. 2-ге вид., доп. І перероб. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2014. 448 с. Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Русін В. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади; Асоціація міст України. Київ: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с.
27. Мочерний, С.В. Економічна енциклопедія: У трьох томах. ТІ. К.: Видавничий центр «Академія», 2009. 864 с.
28. Музика-Стефанчук О.А. Правові проблеми місцевих фінансів України: теоретико-прикладне дослідження : монографія. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута». 2016. 386 с.
29. Муніципальні фінанси: навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. Тернопіль: Астон, 2015. 360 с.
30. Наталенко Н.В. Фінанси та бюджет об'єднаної громади (навчальний модуль). К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 72 с.

31. Нездойминога О.Є. Особливості формування бюджету територіальної громади. *Економіка і суспільство*. 2017. № 11. С. 443-449. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/71.pdf
32. Ніколаєва О.М., Маглаперідзе А.С. Місцеві фінанси: Навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2013. 354 с.
33. Овчаренко М. М. Управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування: дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 072. Одеса, 2018. 92 с.
34. Овчаренко Т., Ангела Бочі А., Поворозник В. Особливості формування та виконання бюджету об'єднаних територіальних громад. Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД), 2017. 136 с. URL: https://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/t_ormuvannya_vikon_budjet_final.pdf
35. Опарін В.М., Малько В.І., Кондратюк С.Я. Бюджетна система: навч.-метод, посібник для самост. вивч. дисц. К.:КНЕУ, 2000. 208 с.
36. Паспорт Красилівської міської територіальної громади з адміністративним центром у м. Красилів Хмельницької обл. URL: <https://krasyliv-rada.gov.ua/pasport-gromadi-14-25-54-08-12-2020/>
37. Першко Л. О. Теоретико-методологічні аспекти зміцнення та розвитку місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації: монографія. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2020. 316 с.
38. Про доступ до публічної інформації: Закону України № 2939-VI від 13.01.2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
39. Про запобігання корупції: Закону України № 1700-VII від 14.10.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
40. Про засади державної регіональної політики: закон України № 156-VIII від 05.02.2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>.
41. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України № 280/97-ВР від 21.05.1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

42. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України № 93-IV від 11.07.2002 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>
43. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/247190087>
44. Регламент Красилівської міської ради Хмельницької області восьмого скликання. Рішення Красилівської міської 24.12.2020. № 1. URL: <https://krasyliv-rada.gov.ua/povnovazhennya-ta-reglament-08-56-08-03-12-2020/>
45. Ситник Н. С., Стасишин А. В., Західна О. Р. Фінанси об'єднаних територіальних громад: навчальний посібник / за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 536 с.
46. Словник фінансово-правових термінів: у 3т./ за гол. ред. Л. К. Воронової. Київ: Алерта, 2011. Т.2. 558 с
47. Содома Р., Дубневич Ю., Марків Г., Шматковська Т. Моніторинг соціально-економічного розвитку територіальних громад. *Аграрна політика і вдосконалення економічних відносин в АПК*. 2021. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/8538/1/Econ-28-2021-4.pdf>
48. Сошка Н. В. Економіко-математичне моделювання доходів місцевих бюджетів України. Інвестиції: практика і досвід. 2012. № 1. С. 54–57.
49. Структура апарату Красилівської міської ради та її виконавчих органів. URL: <https://krasyliv-rada.gov.ua/aparat-miskoi-radi-11-43-25-19-04-2019/>
50. Сукрушева Г.О. Місцеві бюджети як основна ланка місцевих фінансів України. *Комунальне господарство міст*. 2012. №102. С. 220-227.
51. Сунцова О.О. Місцеві фінанси. К.: ЦУЛ, 2010. 488 с.
52. Татарін Н.Б., Снітко С.О. Особливості формування місцевих бюджетів в умовах створення об'єднаних територіальних громад. *Економіка і*

суспільство. 2018. Вип. 16. С. 822–827. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/125.pdf

53. Ткачук А. Ф., Наталенко Н. М. Про бюджет і не тільки. Спеціально для об'єднаних територіальних громад. К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 76 с.

54. Ткачук Н.М. Аналіз практичних аспектів формування доходів бюджету територіальної громади міста. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна серія «Економічна»*. 2023. Випуск 104. С.11-20. URL: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-104-02>

55. Трещов М., Мунько А. Місцеві фінанси та місцеві бюджети: точки дотику та відмінності понять. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 42. С. 183-190.

56. Трусова Н., Сизоненко О. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів. *Світ фінансів*. 2018. 3(56). С. 19-27.

57. Фінансове право: підручник / Бандурка О. М. та ін. ; за ред. О. П. Гетманець. Харків, 2017. 392 с.

58. Чугунов О.І. Формування бюджетів місцевого самоврядування у системі суспільного розвитку територіальних громад. *Економічний вісник університету*. 2018. №38. С. 153–161. URL: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-38-153-161>

59. Шулюк Б.С. Проблеми виконання місцевих бюджетів України. *Економіка і суспільство*. 2017. №13 URL: https://economyandsocietyin.ua/journals/13_ukr/213.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1. Доходи бюджетів об'єднаних територіальних громад

Вид доходу	Відсоток	Норма БКУ
ЗАГАЛЬНИЙ ФОНД		
1	2	3
податок на доходи фізичних осіб (крім податку на доходи фізичних осіб, ви значеного <i>п. 11 част. 2 ст. 29 БКУ</i>), що сплачується (перераховується) за Податковим кодексом України на відповідній території	60%	<i>п.1 ч. 1 ст. 64</i>
державне мито, яке зараховується за місцем вчинення дій та видачі документів	100%	<i>п. 15 ч. 1 ст. 64</i>
акцизний податок із реалізації суб'єкта ми господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів	100%	<i>п. 16 ч. 1 ст. 64</i>
податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	100%	<i>п. 18 ч. 1 ст. 64</i>
податок на майно	100%	<i>п. 19 ч. 1 ст. 64</i>
єдиний податок	100%	<i>п. 20 ч. 1 ст. 64</i>
збір за місця паркування транспортних засобів	100%	<i>п. 201 ч. 1 ст. 64</i>
туристичний збір	100%	<i>п. 202 ч. 1 ст. 64</i>
плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами відповідних місцевих рад	100%	<i>п.21 ч. 1 ст. 64</i>
надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є ОТГ	100%	<i>п.29 ч. 1 ст. 64</i>
рентна плата за користування надрами місцевого значення для видобування корисних копалин; рентна плата за користування надрами заради не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентна плата за спеціальне використання води водоймищ місцевого значення; рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у вигляді деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування). Примітка: Такі платежі зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням (місцем розташування) зазначених природних ресурсів, а щодо водних об'єктів – за місцем податкової реєстрації платника рентної сплати.	100%	<i>п.30 ч. 1 ст. 64</i>
плата за розміщення тимчасово вільних коштів	100%	<i>п. 31 ч. 1 ст. 64</i>
орендна плата за водні об'єкти (їх частин), що надаються в користування за умовами оренди місцевими радами і зараховується згідно з бюджетами ОТГ	100%	<i>п. 32 ч. 1 ст. 64</i>
кошти від реалізації безгосподарчого майна (стосовно й такого, від якого від мовився власник або отримувач), знахідок, спадкового майна (у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, позбавлення їх права успадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови її прийняти), майна, одержаного територіальною громадою завдяки успадкуванню чи даруванню, а також валютних цінностей і грошових коштів, чий власники невід.	100%	<i>п. 33 ч. 1 ст. 64</i>

Продовження табл. А.1

1	2	3
концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності, засновником яких є ОТГ (крім концесійних платежів, зазначених у п. 3 ч. 1 ст. 691 БКУ)	100%	<i>п. 34 ч. 1 ст. 64</i>
частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, в порядку, визначеному відповідними місцевими радами	100%	<i>п. 35 ч. 1 ст. 64</i>
плата за надання інших адміністративних послуг, що справляється за місцем надання послуг	100%	<i>п. 36 ч. 1 ст. 64</i>
штрафні санкції за порушення законодавства про патентування	100%	<i>п. 37 ч. 1 ст. 64</i>
адміністративні штрафи та штрафні санкції за порушення законодавства у сфері виробництва та обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховуються за місцем вчинення порушення	100%	<i>п. 371 ч. 1 ст. 64</i>
адміністративні штрафи, що накладаються місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами місцевих рад або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями	100%	<i>п. 38 ч. 1 ст. 64</i>
штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів з суб'єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів	100%	<i>п. 39 ч. 1 ст. 64</i>
кошти, отримані від учасників процедури закупівель, завдяки забезпеченню їхніх пропозиції конкурсних торгів, і які не підлягають поверненню цим учасникам, у випадках, передбачених Законом України "Про здійснення державних закупівель" від 10.04.2014 р. № 1197-VII, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджетів ОТГ	100%	<i>п. 40 ч. 1 ст. 64</i>
кошти, отримані від учасника – переможця процедури закупівлі на час укладання договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику-переможцю, в частині здійснення закупівель за рахунок коштів бюджетів ОТГ	100%	<i>п. 41 ч. 1 ст. 64</i>
кошти, отримані підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджетів об'єднаних територіальних громад за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння	80%	<i>п. 42 ч. 1 ст. 64</i>
кошти, отримані підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджетів ОТГ за здане у вигляді брухту і залишків срібло	50%	<i>п. 42 ч. 1 ст. 64</i>
інші доходи, що підлягають зарахуванню до бюджетів ОТГ згідно із законодавством		<i>п. 44 ч. 1 ст. 64</i>
СПЕЦІАЛЬНИЙ ФОНД		
кошти за відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва	75%	<i>п. 2 ч. 1 ст. 69¹</i>
концесійні платежі стосовно об'єктів комунальної власності, які мають цільове спрямування згідно закону	100%	<i>п. 3 ч. 1 ст. 69¹</i>

Продовження табл. А.1

1	2	3
грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону довколишнього природного середовища через господарську та іншу діяльність	50%	п. 4 ч. 1 ст. 69 ¹
екологічний податок (крім екологічного податку, визнач. пунктом 16–1 частини другої статті 29 цього Кодексу)	25%	п. 4–1 ч. 1 ст. 69 ¹
оплата вартості питної води суб'єктами підприємницької діяльності, які здійснюють реалізацію такої води через системи централізованого водопостачання з відхиленням від визначених стандартів	10%	п. 5 ч. 1 ст. 69 ¹
власні надходження бюджетних установ, що утримуються завдяки відповідному бюджету ОТГ	100%	п. 6 ч. 1 ст. 69 ¹
цільові та добровільні внески підприємств, установ, організацій і громадян до місцевих фондів охорони природного довкілля	100%	п. 7 ч. 1 ст. 69 ¹
надходження до цільових фондів, утворених місц. радами	100%	п. 8 ч. 1 ст. 69 ¹
субвенції, що надаються з інших бюджетів, завдяки конкретно визначеним надходженням зі спеціального фонду таких бюджетів	100%	п. 9 ч. 1 ст. 69 ¹
повернення кредитів, наданих із місцевих бюджетів індивідуальним сільським забудовникам	100%	п. 10 ч. 1 ст. 69 ¹
повернення кредитів, наданих із місцевих бюджетів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла, а також пеня і відсотки за користування ними	100%	п. 11 ч. 1 ст. 69 ¹
надходження у рамках програм допомоги і грантів міжнародних фінансових організацій та ЄС	100%	п. 12 ч. 1 ст. 69 ¹
інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України		п. 13 ч. 1 ст. 69 ¹
БЮДЖЕТ РОЗВИТКУ		
дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарчих товариств, у статутних капіталах яких є комунальна власність	100%	п. 3 ч. 1 ст. 71
плата за надання місцевих гарантій (згідно ст. 17 БКУ)	100%	п. 4 ч. 1 ст. 71
кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту, отримані за Законом України "Про регулювання містобудівної діяльності" від 17.02.2011 р. № 3038-VI	100%	п. 41 ч. 1 ст. 71
кошти завдяки відчуженню майна, що перебуває в комунальній власності, зокрема і коштів від продажу земельних наділів не с/г призначення або прав на них	100%	п. 5 ч. 1 ст. 71
капітальні трансферти (субвенції) з інших бюджетів	100%	п. 7 ч. 1 ст. 71
кошти від повернення кредитів, наданих з обумовленого бюджету, та відсотки, сплачені за користування ними (крім надходжень, визначених у п. 10 і п. 11 част. 1 ст. 69 ¹ БКУ)	100%	п. 8 ч. 1 ст. 71
місцеві запозичення, здійснені за визначеним БКУ порядком та іншими законами України	100%	п. 9 ч. 1 ст. 71
кошти, які передаються з іншої частини місцевого бюджету за рішенням місцевої ради	100%	п. 10 ч. 1 ст. 71

*Примітка. Складено автором за даними [7; 34].

Додаток Б

Таблиця Б.1. Показники оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад, критерії оцінювання та їх значення

№ з/п	Показник	Критерії оцінювання	Значення критерію
1	2	3	4
1.	Доходи загального фонду з розрахунку на 1 мешканця (прогресивний показник)	<ul style="list-style-type: none"> – понад 50% від середнього по Україні – +15% – +50% – +/-15% від середнього по Україні – -15% – -50% – менше 50% від середнього по Україні – менше 10% від середнього по Україні 	<ul style="list-style-type: none"> 1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень 0,1 – критичний рівень
2.	Частка видатків на утримання апарату ради територіальної громади та її виконавчих органів у бюджеті територіальної громади, без трансфертів (регресивний показник)	<ul style="list-style-type: none"> – менше 50% від середнього по Україні – -15% – -50% – +/-15% від середнього по Україні – +15% – 50% – 50% – 80% – понад 80% від середнього по Україні 	<ul style="list-style-type: none"> 1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень 0,1 – критичний рівень
3.	Капітальні видатки з розрахунку на 1 мешканця (прогресивний показник)	<ul style="list-style-type: none"> – понад 50% від середнього по Україні – +15% – 50% – +/-15% від середнього по Україні – -15% – -50% – менше 50% від середнього по Україні 	<ul style="list-style-type: none"> 1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень
4.	Рівень дотаційності бюджету територіальної громади (регресивний показник)	<ul style="list-style-type: none"> – менше -30% – -15% – -30% – +/-15% від 0% (0% – відсутність дотації) – 15% – 30% – 30% – 50% – понад 50% 	<ul style="list-style-type: none"> 1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень 0,1 – критичний рівень

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4
5.	Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету територіальної громади (регресивний показник)	<ul style="list-style-type: none"> – менше 50% від середнього по Україні – -15% – -50% – +/-15% від середнього по Україні – +15% – 50% – понад 50% від середнього по Україні 	<ul style="list-style-type: none"> 1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень
6.	Видатки на культуру, фізичну культуру і спорт з розрахунку на 1 мешканця (прогресивний показник)	<ul style="list-style-type: none"> – понад 50% від середнього по Україні – +15% – 50% – +/-15% від середнього по Україні – -15% – -50% – менше 50% від середнього по Україні 	<ul style="list-style-type: none"> 1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень
7.	Частка доходів громади за рахунок трансфертів з державного бюджету (регресивний показник)	<ul style="list-style-type: none"> – менше 50% від середнього по Україні – -15% – -50% – +/-15% від середнього по Україні – +15% – 50% – понад 50% від середнього по Україні 	<ul style="list-style-type: none"> 1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень
8.	Частка місцевих податків і зборів у дохідній частині загального фонду бюджету громади, без трансфертів (середній показник)	<ul style="list-style-type: none"> – понад +70% від середнього по Україні (висока залежність від місцевих податків і зборів) – +60 – +70% – 50% – 60% – +15% – 50% – +/-15% від середнього по Україні – -15% – -50% – менше 50% від середнього по Україні 	<ul style="list-style-type: none"> 0,5 – низький рівень 0,7 – помірний рівень 1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень

*Джерело: [25].

Виконав студент магістратури за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування
« ____ » січня 2024 р.

Підпис

Р. В. Шевчук

Ініціали, прізвище

Науковий керівник
доцентка кафедри,
к.е.н., доцентка
« ____ » січня 2024 р.

Підпис

Т. А. Самарічева

Ініціали, прізвище

Робота допущена до захисту:
завідувачка кафедри,
к.е.н., доцентка
« ____ » січня 2024 р.

Підпис

А.В. Крушинська

Ініціали, прізвище